

ישראל במלחמה

חנוכה תשפ"ד

רק בגלל

החרדה

לקט קטעי הגות ושירה
העוסקים במשמעות הקיום היהודי
והלחימה בעת הזאת

תנועת
אור
עוד וקולות לבקבוק אודין

עין פרת
המדרשה למנהיגות חברתית
EIN PRAT - THE ACADEMY FOR LEADERSHIP

לב אחד
ONE HEART
قلب واحد

בית יוצר
לבניין הרוח
חיל החינוך והנוער

ישראל במלחמה

רק בגלל

הרוח

לקט קטעי הגות ושירה
העוסקים במשמעות הקיום היהודי
והלחימה בעת הזאת

לב אחד
ONE HEART
قلب واحد

בית יוצר
לבניין הרוח
חיל החינוך והנוער

רק בגלל הרוח

אסופת מקורות לימי הלחימה

מהדורה מיוחדת לחנוכה

עריכה: ד"ר שירה בר-אור מלכיאור
עיצוב כריכה וגרפיקה: חמוטל לורנס
שותפים לאיסוף המקורות: שירה צחי, ד"ר דוד נחמן,
תלמידי המדרשה הגבוהה בעין פרת,
ומפקדת קצין החינוך והנוער הראשי

הודפס בדפוס בארי, ישראל 2023

© כל הזכויות שמורות למחברי קטעי השירה וההגות. החוברת מופצת לצרכי לימוד ותרבות וללא מטרת רווח כספית.

רק בגלל הרוח היא חוברת שהופקה בידי המדרשה למנהיגות עין פרת, ומוקדשת ללוחמות וללוחמים שבחזית ולמתנדבות ולמתנדבים שבעורף בישראל. בחוברת ניתן למצוא לקט קטעי הגות ושירה העוסקים במשמעות הקיום היהודי והלחימה בעת הזאת. מתוך רצון להרים את רוח העם ולחזק את הרעיון המכונן שלשמו הוקם הבית הלאומי היהודי ושבשמו אנו נקראים אל הדגל בימים אלו.

החוברת במהדורתה השנייה יוצאת לקראת חג החנוכה, והיא כוללת נספח עם מקורות לחג. דתות ותרבויות נוספות חוגגות בימים החשוכים של השנה את חג האורות. אולם ייחודה של המסורת היהודית ניכר בין היתר באופן שבו מעוצב מוקד החג: הדלקת הנרות, ברוח בית הלל, נעשית באופן הדרגתי כאשר בכל יום מוסיפים נר אחד נוסף. את החושך בעולם מגרשים באמצעות הוספת אור ודרך בחירה מעשית בטוב. בנוסף, המיקום של הנרות מציין אף הוא היבט חשוב: העמדת הנרות על מפתן הבית או על אדן החלון מסמלת את הקשר בין הפנים לחוץ, בין הבית לחזית, בין ההישענות והבחירה בטוב ובין המחויבות לפעול על פיהם במציאות שבחוץ. מאחלים שמציאות המלחמה שנכפתה עלינו תזכיר ותחזק ברוח החג את המכנה המשותף הגבוה, את הטוב הכללי אליו אנו מחויבים ואת הדרך חזרה הביתה.

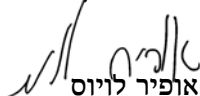
חג האור והגבורה

חיילי צה"ל ומפקדיו,

השנה נציין את חג החנוכה, חג האור, בעיצומה של מלחמה. ציון החג מזכיר לנו שהמאבק לביטחון ולחירות במולדתנו הוא מוטיב חוזר בסיפור עמנו. זו גם הזדמנות לעמוד על כך שבמלחמתנו על הבית יש משמעות לסיפור חנוכה, שהתחולל בימים ההם - בזמן הזה: כאז כן היום אנו נדרשים להגן על חרותנו וערכינו ולוחמים בעוז רוח, ככל שיידרש - עד לניצחון.

החוברת שלפניכם כוללת קטעי הגות, ספרות ושירה מאוצרות הרוח של עמנו. היא מזכירה לנו כי ידענו תקופות קשות, אך תמיד ידענו להתלכד ולהילחם למענה של מטרה משותפת ולהכריע את אויבינו. אנחנו חוליה בשרשרת דורות ארוכה. מניעה אותנו אותה תחושת שליחות גדולה לאורה של מטרה צודקת - להשיב את הביטחון ולהבטיח חירות העם במולדתו.

כשהמשורר דוד שמעוני הביט על לוחמי דור תש"ח הוא כינה אותם "ניני המכבים... המכבים של חנוכה תש"ח", והנה בחלוף שבעים וחמש שנים, ניצבים אנחנו - המכבים של חנוכה תשפ"ד - נוכח האויב, חדורי שליחות ועוז רוח, שואבים כוחות מדורות עבר ומביטים קדימה מתוך הכרה בצדקת דרכנו.

אופיר לויס

קצין חינוך ונוער ראשי

מקננת בי הרגשה של
הכרת תודה עמוקה
על שזכיתי לשרת
את העם בימי מבחן,
לקחת חלק, ולו
מזערי בעשייה עצמה,
ולהניח ארזים אחדים
בחומת המדינה

(יצחק נבון)

תפילה לשלום המדינה

אבינו שבשמים, צור ישראל וגואלו, ברח את מדינת ישראל, ראשית צמיחת גאלתנו. הגן עליה באברת חסדה, ופרש עליה ספת שלומה, ושלח אורח ואמתה לראשיה, שריה ויועציה, ותקנם בעצה טובה מלפניה.

חזק את ידי מגני ארץ קדשנו, והנחילם אליהנו ישועה ועטרת נצחון תעטרם, ונתת שלום בארץ ושמחת עולם ליושביה.

ואת אחינו כל בית ישראל פקד-נא בכל ארצות פזוריהם, ותוליהם מהרה קוממיות לציון עירך ולירושלים משכן שמך, ככתוב בתורת משה עבדך: "אם יהיה נדחך בקצה השמים, משם יקבצה ה' אליהי ומשם יקחך. והביאך ה' אליה אל הארץ אשר ירשו אבותי וירשתה, והיטבך והרבך מאבותי" (דברים ל, ד-ה).

ויחד לבנו לאהבה וליראה את שמך, ולשמר את כל דברי תורתך. ושלח לנו מהרה בן דוד משיח צדקה, לפדות מחכי קץ ישועתך. הופע בהדר גאון עזך על כל יושבי תבל ארצה, ויאמר כל אשר נשמה באפו: "ה' אלהי ישראל מלך, ומלכותו בכל משלה". אמן סלה.

תפילה לטלום היי"ל צה"ל

מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב, הוא יברך את
חילי צבא ההגנה לישראל ואנשי כחות הבטחון,

העומדים על משמר ארצנו וערי אלהינו, מגבול
הלבנון ועד מדבר מצרים, ומן הים הגדול עד לבוא
הערבה ובכל מקום שהם, ביבשה באויר ובים. יתן
ה' את אויבינו הקמים עלינו נגפים לפניהם. הקדוש
ברוך הוא ישמר ויציל את חילינו מפל צרה וצוקה,
ומפל נגע ומחלה, וישלח ברכה והצלחה בכל מעשה
ידיהם. ידבר שונאינו תחתיהם, ויעטרם בכתר ישועה
ובעטרת נצחון. ויקים בהם הכתוב (דברים כד): "כי
ה' אלהיכם ההלך עמכם, להלחם לכם עם איביכם
להושיע אתכם". ונאמר: אמן.

מגילת העצמאות

(פתיחה)

בארץ ישראל קם העם היהודי, בה עוצבה דמותו הרוחנית, הדתית והמדינית, בה חי חיי קוממיות ממלכתית, בה יצר נכסי תרבות לאומיים וכלל אנושיים והוריש לעולם כולו את ספר הספרים הנצחי.

לאחר שהוגלה העם מארצו בכוח הזרוע שמר לה אמונים בכל ארצות פזוריו, ולא חדל מתפילה ומתקוה לשוב לארצו ולחדש בתוכה את חירותו המדינית.

מתוך קשר היסטורי ומסורתי זה חתרו היהודים בכל דור לשוב ולהאחז במולדתם העתיקה; ובדורות האחרונים שבו לארצם בהמונים, וחלוצים, מעפילים ומגינים הפריחו נשמות, החיו שפתם העברית, בנו כפרים וערים, והקימו ישוב גדל והולך השליט על משקו ותרבותו, שוחר שלום ומגן על עצמו, מביא ברכת הקידמה לכל תושבי הארץ ונושא נפשו לעצמאות ממלכתית.

ג'ז ב'סדן, נ'ט'א ארצות הבר'ת (אוקטובר 2023)

אחר הצהריים טובים.

אתם יודעים, יש רגעים בחיינו – ואני מתכוון לזה פשוטו כמשמעו – כשהרוע הטהור, הגולמי מוטל, משוחרר מכל רסן, אל העולם. העם בישראל עבר רגע אחד כזה בסוף השבוע האחרון. ידיו נוטפות הדם של ארגון הטרור חמאס – ארגון שמטרת קיומו המוצהרת היא להרוג יהודים. זה היה מעשה של רשע מוחלט...

אך למרבה העצב, לעם היהודי, אין זה חדש. ההתקפה הזאת מעלה אל פני השטח זיכרונות כואבים ואת הצלקות שהותירו אלף שנות אנטישמיות ורצח עם של העם היהודי.

לפיכך, ברגע זה עלינו להיות ברורים כשמש: אנחנו עומדים לצד ישראל. אנחנו עומדים לצד ישראל. ואנחנו נוודא שלישראל יש את שדרוש לה כדי לדאוג לאזרחיה, כדי להגן על עצמה, וכדי להגיב למתקפה הזאת. אין שום הצדקה לטרור. אין שום תירוץ.

חמאס אינו תומך בזכותו של העם הפלסטיני לכבוד ולהגדרה עצמית. הארגון הכריז שמטרתו היא חיסולה של מדינת ישראל ורצח העם היהודי. הם משתמשים באזרחים פלסטינים כמגן אנושי. חמאס אינו מציע

דבר פרט לטרור ולשפיכות דמים, בלא התחשבות
באלה שמשלמים את המחיר...

אתם יודעים, לפני יותר מחמישים שנה - חשבתי על
זה הבוקר, כשדיברתי עם שר החוץ ועם סגנית הנשיא
בלשכתי - לפני יותר מחמישים שנה, כשהייתי סנאטור
צעיר, ביקרתי בישראל בפעם הראשונה כסנאטור שזה
עתה נבחר. וערכתי מסע ארוך מאוד - ופגישה עם
גולדה מאיר בלשכתי בדיוק לפני מלחמת יום כיפור.
ואני מניח שהיא ראתה את החרדה על פניי כשתיארה
מה עומד לפנייה - מה עומד לפנייהם. יצאנו החוצה
אל המסדרון שמחוץ ללשכתי כדי להצטלם קצת. היא
הסתכלה עליי... ופתאום אמרה: "תרצה תמונה?" וכך
קמתי וליוויתי אותה החוצה. עמדנו שם בשקט, מביטים
באנשי העיתונות. היא הבחינה, אני מנחש, שהייתי
מוטרד. היא רכנה, ולחשה לי ואמרה: "אל תדאג, סנאטור
ביידן. כאן בישראל יש לנו נשק סודי" - אני נשבע שזה
מה שאמרה - "אין לנו מקום אחר, אין לנו לאן ללכת".

במשך שבעים וחמש שנים ישראל עומדת כערבה
האולטימטיבית לביטחון העם היהודי ברחבי העולם,
כדי שזוועות העבר אף פעם לא יתרחשו שוב. ושלא
יהיה כל ספק: ארצות הברית תומכת בישראל. אנחנו
נוודא שמדינת ישראל היהודית והדמוקרטית תוכל
להגן על עצמה היום, ומחר, כפי שתמיד עשינו. זה
פשוט עד כדי כך. הזוועות האלה מעוררות שאט נפש.
אנחנו עומדים לצד ישראל. שלא יהיה כל ספק. תודה.

במדורות מלחמה

הנה סגש

במדורות מלחמה, בדלקה, בשרפה,
בין ימים סוערים של הדם,
הנני מבעירה פנסי הקטן,
לחפש, לחפש בן-אדם.

שלהבות השרפה מדעיכות פנסי,
אור האש מסנור את עיני;

איך אביט, איך אראה, איך אדע, איך אכיר,
כשהוא יעמד לפני?

תן סימן, אלהים, תן סימן על מצחו,
כי באש, בדלקה ובדם,
כן אכיר את הזיק הטהור, הנצחי,
את אשר חפשתיו: בן-אדם.

זכריה

פרק ד, פסוקים א-ז

וַיִּשָׁב הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בֵּי; וַיַּעֲרֵנִי כְּאִישׁ אֲשֶׁר
 יַעוֹר מִשְׁנָתוֹ. וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה; וְאָמַר
 רְאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב כְּלָה וְגִלְהָה עַל-רֵאשָׁה,
 וְשִׁבְעָה נִרְתִּיחָה עָלֶיהָ שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוֹצָאוֹת,
 לַיָּרֹת אֲשֶׁר עַל רֵאשָׁה. וּשְׁנַיִם זַיִתִּים עָלֶיהָ: אֶחָד
 מִימִין הַגִּלְהָה וְאֶחָד עַל-שְׂמאלָהּ. וְאָעַן וְאָמַר אֶל
 הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בֵּי לֵאמֹר: מָה אֵלֶּה אֲדֹנָי. וַיַּעַן
 הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בֵּי וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲלוֹא יָדַעְתָּ מָה
 הֵמָּה אֵלֶּה; וְאָמַר לֹא אֲדֹנָי. וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלַי
 לֵאמֹר זֶה דְבַר ה' אֶל זְרַבְבֶּדֶל לֵאמֹר: לֹא בַחֲוִל
 וְלֹא בְכַח כִּי אִם בְּרוּחִי אָמַר ה' צְבָאוֹת. מִי
 אַתָּה הֵר הַגָּדוֹל לִפְנֵי זְרַבְבֶּדֶל לְמִישֵׁר; וְהוֹצִיא
 אֶת הָאָבֶן הָרֵאשִׁי תְּשֻׁאוֹת חֵן חֵן לָהּ.

האומה היהודית

דוד בן גוריון

מתוך: "חוד ויעוד, 1950"

האומה היהודית אינה אומה לאומית ופוליטית בלבד, היא מגלמת בתוכה רצון מוסרי, ונושאת חזון היסטורי מאז הופיעה על הבמה ההיסטורית; רצונה וחזונה של האומה היהודית אינם מזדהים עם אחת משלוש האידיאות הגדולות שנצטרפו בעצרת האו"ם בבעיית ירושלים - לא עם האידיאה הנוצרית קתולית, לא עם האידיאה המוסלמית ולא עם האידיאה הקומוניסטית, ואף לא עם האידיאות העולמיות האחרות שנאבקו על שלטון עולמי בדברי ימי האנושות מימי קדם ועד ימינו אלה.

אי אפשר להבין ההיסטוריה היהודית, מלחמת קיומו של העם היהודי ועמידתו בתקופות השונות ובארצות השונות, גם בהיותו מעורה בארצו ועומד פחות או יותר ברשות עצמו, וגם בהיותו עם מפוזר ונודד בגולה - אם לא נראה היחוד האידיאי של האומה והמאבק קשה העורף, לא רק מאבק פיסי, כלכלי מדיני וצבאי, אלא גם מאבק רוחני, מוסרי, רעיוני, שבו עמד ועומד העם היהודי כל הימים, מאז ועד היום, ויעמוד בו עד עת קץ, עד בוא חזון אחרית הימים. מאבק זה התחיל בתקופה הקדומה ביותר בתולדותינו, מאז נשתמרו תעודות והוכחות היסטוריות, פחות או יותר ברורות.

גישם הקיטב לנישים

תרצה אתר

גם לנו בְּחִצֵּר גְּנָה קִטְנָה רִיקָה מְזַהֵר דָּשָׂא.	עַד רִדַּת הָעָרֵב, גִּשְׁם הַקִּיטָב לְנִשִּׁים בַּחֲלוֹן
גַּם אָנוּ מְצַפּוֹת עַד אֵין בִּינָה לְמִשְׁהוֹ בְּרוּךְ כְּמוֹ הַגִּשְׁם.	עַד רִדַּת הַחֲשֵׁה. גִּשְׁם, הַקִּיטָב לְנִשִּׁים הַצּוֹפּוֹת בּוֹיִלוֹן.
אֲךְ הַגִּשְׁם שְׁלָנוּ יָבוֹא עַנְנִים כְּבָר זְעִים בְּמִרְחָק.	גַּם לָנוּ אֲדָמָה שְׂמַחְכָּה לְמִשְׁהוֹ מְלַמְעֵלָה.
הַגִּשְׁם שְׁלָנוּ קָרֵב, קָרֵב בְּצַעֲדֵי עֵנָק.	גַּם בָּנוּ יֵשׁ אֵימָה וְזַעֲקָה לְמִשְׁהוֹ פּוֹרַח וְכֵן הַלָּאָה
הַקִּיטָב לְנִשִּׁים בַּחֲלוֹן גִּשְׁם אֲדִיר וְנוֹהֵר.	גַּם בְּתוֹכֵנוּ מְחַכָּה, שׁוֹתֶקֶת חֶלְקֵת אֲרָץ קִטְנָה, חֲרָבָה.
הַקִּיטָב, אֵיךְ קוֹרְאוֹת הֵן בְּזוֹ אֲחֵר זוֹ -	וְהַגִּשְׁם שְׁלָנוּ אַחֵר לְרִדַּת. הַגִּשְׁם שְׁלָנוּ טָרֵם בָּא.
הוא חוֹזֵר הוא חוֹזֵר הוא חוֹזֵר.	עַד סוֹף הַשְּׁבוּעָה, גִּשְׁם הַקִּיטָב לְנִשִּׁים בַּחֲלוֹן עַד קֶץ הַשְּׁבוּעִים. גִּשְׁם, הַקִּיטָב לְנִשִּׁים הָעוֹמְדוֹת וּמְחַכּוֹת.

מדוע להיות יהודים?

אליעזר שביד

מתוך: מחזור הזמנים, 1984

אולם בנקודה זו עלינו להוסיף אזהרה גדולה הנוגעת ביחוד לחשבון-הנפש הלאומי של עמנו בדור הזה. מחנכים והוגי-דעות יהודים, וביחוד ציונים, נוטים להצביע על השואה כעדות לצדקת הציונות לא רק מבחינת העדות על אפשרות הקיום בגלות, ולא רק מבחינת החובה לנקוט יוזמה עצמאית, אלא גם כטענה ניצחת לשאלת הזדהותם של יהודים עם יהדותם.

מדוע להיות יהודים? מדוע לבחור ביהדות אם פתוחה הדרך להתבוללות? על שאלה נוקבת זו, שמעלים אותה לא רק צעירים שנולדו בגלויות העולם החופשי, אלא גם צעירים שנולדו בארצנו, נוהגים מחנכים אלה להשיב תשובה ניצחת לכאורה: האפשרות לבחור היא מדומה. השואה מלמדת שאנו כפויים להיות מה שנולדנו, כי היטלר רדף לא רק את המזוהים כיהודים, אלא גם את אלה שהתבוללו כליל.

יש המנסחים אותו רעיון בצורה יותר מעודנת ומעמיקה. הפילוסוף היהודי החשוב אמיל פאקנהיים טוען כי כל מי ששרד אחרי השואה, שהיתה מכוונת לעם היהודי כולו, הוא בבחינת ניצול השואה,

וכניצולים חייבים אנו חוב מוסרי כלפי אלה שנשמדו, להציל את זכרם, וחייבים אנו חוב מוסרי להעיד נגד הזדון הנאצי. אסור לנו להעניק לנאציות נצחון אחרי תבוסתה. והרי אם ייעלם העם היהודי יהיה זה נצחון הנאציות. פתוס מוסרי זה הוא מובן ביחוד במי שהתנסה אישית בשואה, אבל בשום פנים אין לבנות עליו, ובודאי לא עליו בלבד, את בנין החינוך היהודי ואת חפץ ההזדהות שלנו כיהודים.

לא שנאת העמים נגדנו עושה אותנו ליהודים, ולא אלימותם היא המטילה עלינו חוב של נאמנות היסטורית. טעם קיומו של עם הוא אהבת בניו לו ולמורשתו והזדהותם עם תרבותו ועם ערכיה וסמליה. ימשיכו להיות יהודים רק אלה מבניו של עם ישראל היודעים את מורשתו והחיים במלאות תכניה. אלה שיהדותם היא התערותם בקהל עם ושותפות באורחות־חיו וביצירתו.

יש נצח של דקות דומיה

אל שמואל

הארץ, 11.10.23

עכשו היא שעת נשיכת השפתיים וזקיפת הקומה.

לא שעת דמעות, שעת חרב נקמות.

איאפשר לראות דרך פגנות רטבות.

כלנו יודעים את מה שאיאפשר לשאת על הדעת.

לנצח נחיה עם הידיעה, יש נצח של דקות דומיה

עבור כה.

עכשו היא שעת נשיכת השפתיים וזקיפת הקומה.

כשכל חשבי הקץ נותנים תוצאה אחת,

זאת השעה לעשות את מה שלא נתן לחשוב -

לקום מול היקום ולהיות בנגוד לכל חקי ההסתברות,

האדם.

לחצות אור יום ואדמה, לרסק סלע וברזל ופלדה,

לחצב בחרב פתח אל האור.

הניחו את מכוונות החשוב ועמדו מול חסר

האפשריות,

במלוא זקיפות קומתו של אדם.

ארץ ישראל ע. הלל

מתבונן באדמה החזקה הזאת
מביט בהם, בהררי הסלע החמורים,
צופה בשמי אין-קץ-הנהרה
ובכל הפנים והאנשים הללו
ורואה ארבעת אלפים שנים של יפי
וצעקה

זיכרון והיסטוריה

הרב יונתן זקס

מותוך: הגדה של פסח "על שום מה", 2015

יש הבדל תהומי בין היסטוריה לזיכרון. היסטוריה היא סיפור של אירוע שקרה בזמן אחר למישהו אחר. זיכרון הוא סיפור של אירוע שקרה לי והוא חלק ממי שהנני. היסטוריה היא מידע. זיכרון, לעומת זאת, הוא חלק מזהות.

ביכולתי ללמוד את ההיסטוריה של עמים אחרים, של תרבויות וציביליזציות אחרות. לימוד העבר מעמיק את ידיעותיי ומרחיב את אופקיי, אבל אינו דורש ממני דבר. זהו עבר כעבר. זיכרון הוא עבר כהווה, כפי שהוא ממשיך לחיות כי בלא זיכרון אין מקום לזהות.

מחלת אלצהיימר, שבה מתנוונת יכולת הזיכרון, היא גם התפוררות האישיות. וכמו הפרטים כך גם העם: יש לו זהות מתמשכת רק במידה שהוא יכול לזכור מניין באומי היו אבותיו.

אבל קיים פרדוקס בעצם הרעיון של זיכרון קיבוצי. איך אוכל לזכור מה שלא קרה לי - אירוע שקרה זמן רב לפני שבאתי לעולם? התשובה הניתנת בסדר פסח היא: באמצעות העלאת הזיכרון הזה אל פני השטח,

באמצעות התנסות מחדש באירועי הימים הקדומים
ההם כאילו הם קורים עתה.

זו כוונת דברי החכמים שאמרו: "בכל דור ודור חייב
אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים".
בתחילת הסדר, כשאנו מרימים את המצות ואומרים:
"הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים"
זה לחם העוני שאכלו אבותינו בארץ מצרים - אנו
קופצים בזמן והופכים "אז" ל-"עתה". "בעבור זה עשה
השם לי בצאתי ממצרים" (שמות יג, ח).

במילים הללו נשמע ההווה המתמשך, העבר הממשיך
להתקיים, האירוע המדבר אלי בגוף ראשון יחיד.

שִׁבּוֹלֵת יְרֻקֵת הָעֵץ לֵאָה גוֹלְדֵבֵרֵג

לְעוֹלָם לֹא נִשְׁכַּח, כִּי רָגַלְנוּ דְרָכָה בְּשִׁבְלִים,
לְעוֹלָם לֹא נִשְׁכַּח, כִּי עֵינֵינוּ טִבְּלָה בְּשָׁמַיִם,
כִּי צְמָחָה בְּמִרְחַב הַקָּמָה, בֵּין אֲלֵפֵי שְׁבָלִים,
שִׁבְלֵת אַחַת דָּקָה יְרַקֵת הָעֵץ.

כִּי נִתְיַבְּנוּ רָחֵב וְהִלְכְּנוּ הַלֹּךְ וּמַעוֹד,
כִּי אֶהְבְּנוּ לְצַחוֹק וְקוֹיֵנוּ לְגֹעַ -
אִם לִבְנוּ אֵינְנוּ עוֹנָה לְשִׁמְחָה הַגְּבִיָּה עַד מְאֹד,
הוּא עוֹנָה לְכָאֵב הַגְּבִיָּה...

צְמָחָה בְּקָמָה, בְּשֻׁדָּה עֶבֶת
שִׁבְלֵת יְרַקֵת הָעֵץ.
כְּמוֹהָ הָיוּ רַבּוֹא רְכָבוֹת
שְׁבָלִים יְרַקוֹת־עֵינִים.

אָךְ לָנוּ בְּלִבְד זְכָרוֹן וּמִבְּט
וְאָנוּ נִבְחַר לְעוֹלָם בְּאַחַת.
אַחֲרוֹת עַל פְּנֵיהָ אֵין,
יְרַקֵת־הָעֵץ.

אידיאל אין סופי
תיאודור בנימין זאב הרצל
מותוך: מדינת היהודים, 1896

קראתי פעם לציונות אידיאל אין סופי, ואני מאמין באמת כי גם לאחר השגת ארצנו ארץ ישראל לא תחדל מלהיות אידיאל; כי בציונות כפי שאני מבין אותה, כלולה לא רק השאיפה אל כברת ארץ מובטחת כחוק בשביל עמנו, אלא גם השאיפה לשלמות מוסרית ורוחנית.

סוף דבר

זאב ז'בוטינסקי

מתוך: מה עלינו לעשות, 1905

מניח אני, שהקורא לא ביקש בקונטרס חומר לשעשע את רוחו ולכן לא יתלונן על שמצא בו סקירה תמציתית, תיאור יבש של מעשים ליום-המחר. רק את זאת התכוונתי לתת, בנסותי להשיב כמיטב יכולתי על השאלות התכופות: "מה עלינו לעשות?" וכפי שאתם רואים, יש עבודה למכביר, וצריכים אנו להתבייש, שעדיין היא מרובה כל־כך, ושעד עכשיו כה הרבינו למלל מְלַל וכה מיעטנו לעשות מעשים.

אולם אין לשקוע בפסימיזם. באַקטיב של מאזנו קיימים כבר בכל־זאת הסתדרות גדולה, קונגרס, שני בנקים, קרן, כתבי־עת ועתונים רבים, התעוררות־רוחות ניכרת, ואחרון אחרון - כשלושים מושבות עבריות. כלומר, יש מה לסקור אחרנית ובמה ללכת קדימה.

ואולם, כדי שתוקל עלינו ההליכה, צריכים אנו ללכת באחֻזה. אין זאת אומרת, שאני יועץ לסלק את כל הבדלי הסיעות. אך הגיעה השעה לסלק את החיכוכים המילוליים בין הסיעות למיניהן. אנו כמו מתחרים בחריפותה של הביקורת ההדדית, משקיעים כוחות מרובים במלחמת־האחים, ובינתיים הולך ומתקרר

אותו ברזל, שכולנו נקראנו לרקעו. אין להמנע מיצירת מפלגות בציונות, כי ציונות גופה איננה מפלגה אלא הסתדרות לאומית, שנועדה להכיל את כל השדרות ואת כל הזרמים בעם ישראל.

רעה היא המלחמה,
 רעה ומאוסה, אבל
 האנשים במלחמה
 פים יותר מאשר בהים
 זום-זום

(זאב ז'בוטינסקי)

ברית גורל וברית ייעוד

הרב יוסף דוב הלוי סולוב'צ'יק

מתוך: קול דוד' דופק, 1956

ברית-גורל - מהי? הגורל מציין בחיי האומה, כמו בחיי היחיד, קיום מאונס. כורח מוזר מלכד את הפרטים לכלל אחד. היחיד כפוף ומשועבד בעל כרחו למציאות הלאומית-הגורלית, ואי אפשר לו להשתמט ממנה ולהבלע במציאות אחרת חוצה לה... מתוך הרגשת מציאות הכרחית-גורלית מבצבצת ועולה בדידותו ההיסטורית של היהודי. הוא גלמוד בחייו עלי אדמות וגם במותו.. תודעת שיתוף גורל מופיעה כתודעת שיתוף מאורעות. כולנו שרויים בתחום גורל אחיד המקשר את כל שכבות העם על כל חלקיו ושבטיו ואיננו מפלה בין מעמד למעמד ובין איש לרעהו.

ברית-ייעוד - מהי? הייעוד מציין בחיי האומה - כמו בחיי היחיד - קיום מדעת שהאומה בחרה בו ברצונה החפשי ושבו היא מוצאת את הריאליזציה המלאה של הווייתה ההיסטורית... האומה מעורה בתוך הייעוד בשל כיסופיה לקיום משוכלל מלא-ענין וכיוון. הייעוד הוא המְעִין המְפָּה של ההתעלות היחודית של האומה והזרם הבלתי פוסק של ההשראה העליונה שאינה נדעכת... חיי יעוד הם חיים מכוונים, פרי

דריכות-הכרחית ובחירה חפשית... הפעילות היצרנית
הממלאה את ברית היעוד קולחת היא ממקור אחר
לגמרי, ממרידת האדם בחיים העובדתיים כמו שהם,
ומן החרג המפעם בו לצורות-קיום יותר נעלות
ונשגבות.

” אֵין מִדִּינָה נְתַנָּת לְעַם
עַל מַגִּישׁ שֶׁל פֶּסֶף ”

(חיים ויצמן)

בראשית ברא אלוהים

רבקה מרים

בראשית ברא אלהים
את השמים שבעצם אינם
ואת האדמה שרוצה בהם לגעת,
בראשית ברא אלהים חוטים מתוחים ביניהם
בין השמים שבעצם אינם
ובין האדמה המשועת,
ואת האדם הוא יצר
שהאיש הוא תפלה והוא חוט נוגע במה שאיננו
במגע של רך ונדקות

מחנה ועדה

הרב יוסף דוב הלוי סולוב'צ'יק

מתוך: קול דוד' דופק, 1956

מחנה ועדה - כדי להסביר את ההבדל בין עם-גורל לגוי-יעוד כדאי הוא הדבר שנעמוד על ניגוד אחר והוא הניגוד בין מחנה לעדה. התורה השתמשה בשני המונחים גם יחד ביחס לישראל. "עשה לך שתי חצוצרות כסף, מקשה תעשה אותם, והיו לך למקרא העדה ולמסע את המחנות". מחנה ועדה מהווים שתי תופעות סוציולוגיות שונות, שני קבוצים נפרדים שאין ביניהם שום השתתפות ויניקה הדדית. מחנה נוצר מתוך השאיפה להגנה ומתפרנס מרגש הפחד. ועדה נוצרת מתוך געגועים להתגשמות אידיאה מוסרית נהדרה ומתפרנסת מרגש האהבה. במחנה שולט הגורל שלטון בלי מצרים, ובעדה שולט היעוד. המחנה מהווה שלב בהשתלשלות ההיסטורית של העם, וקיום הגוי מזדהה עם מציאותה של העדה.

מחנה בעצמיותו ומהותו איננו מהווה תופעה מסוימת בעולמו של האדם, גם בממלכת החיה כבר מרגישים אנו בנבטי תופעה זו. גם שמה משמש המחנה כתריס בפני הפורענויות. כשפחד הדורס התוקף פתאום את עדרי צאן ובקר, הרי הם גולשים בערבוביה שגעונית

מכל הר ירוק וגבעה מדשיאה ורצים אחד לקראת משנהו: נאחזים בקרניהם ומתחככים בראשיהם. הפחד מוצא לו את ביטויו האינסטינקטיבי-מיכני בבקשת מחסה בקיבוץ הפרטים. סוד התלכדות הפרטים בשעת שכנה למחנה אחד גלוי וידוע לאינסטינקט האנימלי. גם בעולמו של האדם אין המחנה נוצר אלא מתוך הפחד. כשקיום גורלי הכרחי מבעית את בני האדם, אז היחיד תופס את אפיסת כוחו ומתחבר עם הזולת לשם הגנה והתגברות על השונא. ארגון המחנה הוא תכסיס מלחמתי. צא ולמד מה אמרה תורה "כי תצא מחנה על אויבך". נולד הוא ממגור הכליון והאבדון, מן הפחד שהגורל מהלך עליו. מתוך המחנה בוקע ועולה העם. לכתחילה היו בני ישראל במצרים מחנה, כשנשתחררו על ידי הקב"ה עלו לדרגת עם.

ברם, העדה קובעת ברכה לעצמה במלכות האדם ורוחו הכביר. העדה היא יצירתו הטיפוסית של האדם, שתפארת אישיותו חופפת עליו. אין העדה נוצרת בעטיים של גורמים שליליים- אלא עקב דוחפים חיוביים. בסיס העדה הוא היעוד.

מלחמה וחזון

דוד בן גוריון

מתוך: "הוד ויעוד, 1950"

הזכירו כאן את איינשטיין - ונזכרתי ביחסיות של הזמן והמקום, אבל לא זו היחסיות הפיסית שבתורת איינשטיין. אלא היחסיות ההיסטורית בראיית הנולד.

מבחינה מתמטית שמונה קילומטרים הם שמונה קילומטרים, ושמונה חודשים הם שמונה חודשים. לא כן מבחינה היסטורית: אינה דומה דרך של שמונה קילומטרים במישור סלול, שקל לעבור אותה בבטחון בזמן קצר, לדרך של שמונה קילומטרים שיש בה הרים ותהומות וחיות טורפות, ונחשים ועקרבים. את זאת לא תעבור בזמן קצר ואולי לא תעבור כלל. אם כי במרחק המתמטי פה ושם אין הבדל, הוא הדין בזמן.

שמונת החודשים העומדים לפנינו אינם דומים לשמונה חודשים שהיו לנו בכל שנה, ואולי גם לשמונה שנים או שמונים שנה, ואיני חושש להגיד - גם לשמונה מאות שנה שחלפו, או שיבואו בתקופה אחרת.

כי יש הרגשה ברורה שבשבעת או שמונת החודשים העומדים לפנינו, ושכבר נכנסנו לתוכם - מקופלת כל ההיסטוריה היהודית, זו הנמשכת כבר למעלה

משלושת אלפי שנה, ובה תהיה תלויה ההיסטוריה היהודית שתבוא, אולי במשך מאות או אלפי שנים. ואין אני רוצה לראות עכשיו מעבר לשבעת - שמונת החודשים הבאים, כי הם בעיני קובעים הכל - כי בהם תוכרע המלחמה, ואין דבר קיים בשבילי עכשיו חוץ למלחמה זו.

טוב לדעת שיש על
 מי לסמוך. אשרי העם
 שאלה בניו

(משה יעלון)

אהבת הארץ

יהודה עמיחי

והארץ מחלקת למחוזות הזכרון וגילי התקנה,
 ותושביהם מתערבבים אלה עם אלה,
 כמו חוזרים מחתנה עם חוזרים מלנית המת.
 והארץ לא מחלקת לשטחי מלחמה ולשטחי שלום.
 ומי שחופר גמה נגד פגזים
 ישוב וישכב בה עם נערתו,
 אם יחיה לשלום.
 והארץ יפה.
 אפלו אויבים מסביב מקשטים אותה
 בנשק מבריק בשמש
 כמחרוזת על צואר.
 והארץ ארץ חבילה:
 והיא קשורה היטב והכל בה, והיא קשורה חזק
 והחוטים לפעמים מכאיבים.
 והארץ קטנה מאד,

וְאֲנִי יָכוֹל לְהַכִּיל אוֹתָהּ בְּתוֹכִי,
 סַחֲף הַקֶּרֶקֶע סוֹחֵף גַּם אֶת מְנוּחָתִי
 וּמְפֹלֵס הַפְּנִירֵת תְּמִיד בְּתוֹדְעָתִי.
 וְלָכֵן אֲנִי יָכוֹל לְחַוֵּשׁ אוֹתָהּ כָּלֵה
 בְּעֲצִימַת עֵינַי: יָם-עַמֻּק-הָר.
 וְלָכֵן אֲנִי יָכוֹל לְזַכֵּר אֶת כָּל אֲשֶׁר קָרָה בָּהּ
 בְּבֵת אַחַת, כְּאִישׁ שְׂזוּכָר
 אֶת כָּל חֵייוֹ בְּרִגְעַ מוֹתוֹ.

להוסיף אומץ

הרא"ה קוק

מתוך: עיתון "היסוד", גליון א, 1932

כשבני אדם חופרים באר עמוקה, כדי להשיג מים חיים בארץ ציה וצחיחה, הכורים מתיגעים, בעמל רב עולה להם לבוא עד העומק המוכשר להנביע את המים. ולפעמים היאוש מתגנב בלב ואומר להם: "הלא כבר יגעתם כל כך הרבה וחרס עלה בידכם ומים לא מצאתם, על כן טוב יותר שתחדלו מעבודתכם, לכו איש לאהלו, ובקשו לכם ענינים קרובים יותר לשכר". רבים מעיפי הגוף וחלושי הנפש ודאי פורשים מן העבודה והולכים להם באשר ילכו.

אבל אלה הקשורים בקשרי נשמה עם החפץ של מגמת הבאר החיה שבעתיד, ביחוד אלה, שהאמונה חזקה היא בלבבם שהמים החיים מוכרחים סוף כל סוף להיות זורמים ממקום זה והארץ צחיחה הצמא תהפך על ידם לגן עדן, להחיות עם רב, אלה לא יסוגו אחור מפני תולעת היאוש ובחרף נפש ימשיכו את עבודתם. והנה אחרי שביעת די עמל והנה זרם מים פרץ והרי הוא עולה ושוטף... הבאר אשר אנחנו כולנו כורים, עבודת הקודש היא אשר עובדים אנחנו כולנו, כל הקרב אל עבודת בְּנֵי ארץ ישראל ותנועת התחיה,

מיום החלה להכות גלים בלבות רבבות אלפי ישראל עד היום הזה. כמה תקופות של יאוש כבר עברו על עבודתנו המקודשת? כמה פירשו מן הצבור המתחזק בבנין ארצנו הקדושה הנשמה? כמה הכריזו כבר כי הכל הולך לטמיון ואין שכר לכל העבודה הגדולה הזאת? מי הם אשר נשארו עמנו? אמיצי הרוח, ברי הלב.

ולא נכחד, שגם אומץ גופני במדה ידועה דרוש היה לכך, אבל עתה הנה כמדומה שהגיעו כבר ימים, אשר שום איש לא יוכל לכחש, שבאר התחיה החלה לזרום מים. הנה יש תקוה שעבודתנו לא תהו היא, כי יש כאן דבר ה' ויש כאן צמח צדקה לבית ישראל ולאדם כולו.

”אהוב את הנשיק וישנא
את המלחמה”

(יצחק שדה)

אל ארצי

רחל

לא שָׁרְתִי לָךְ, אֶרְצִי,
 וְלֹא פִּאֲרַתִּי שְׁמֶךָ
 בְּעֵלְיֹלוֹת גְּבוּרָה,
 בְּשִׁלֵּל קִרְבוֹת;
 רַק עַץ - יְדֵי נִטְעוּ
 חוֹפֵי יַרְדֵּן שׁוֹקֵטִים.
 רַק שְׁבִיל - כְּבֶשֶׂת רַגְלִי
 עַל פְּנֵי שְׂדוֹת.

אָכֵן דָּלָה מְאֹד -
 יִדְעַתִּי זֹאת, הָאֵם,
 אָכֵן דָּלָה מְאֹד
 מִנְחַת בְּתוּךְ;
 רַק קוֹל תְּרוּעַת הַגִּיל
 בְּיוֹם יְגַה הָאוֹר,
 רַק בְּכִי בַּמִּסְתָּרִים
 עָלֵי עֲנִיָּה.

כַּנְפֵי רוּחַ

הֲרֵא"ה קוֹק

בֶּן אָדָם, עֵלֶה לְמַעַלָּה, עֵלֶה.
כִּי כַח עֵז לָךְ, יֵשׁ לָךְ כַּנְּפֵי רוּחַ,
כַּנְּפֵי נְשָׁרִים אֲבִירִים.
אַל תִּכְחַשׁ בָּם, פֶּן יִכְחֹשׁוּ לָךְ.
דְּרוֹשׁ אוֹתָם - וְיִמְצְאוּ לָךְ מִיד.

נחוז כור ה'תוך אבל הפעם ה'הוד'

אסף ענבר'

מתוך: מער'ב, 15.9.04

מורשה חיה של עם אינה ניתנת לצמצום ל'עיקרי אמונה' או ל'שולחן ערוך' צפוד. במונחים של מורשה לא חשובה האבחנה הפלגנית ההרסנית בין 'חילוניים' ל'דתיים' אלא האבחנה בין מטפחים למזניחים. המטפחים הם דתיים וחילונים מורשתיים התופסים את ההווה כהמשכו של רצף חי. הזמן, לדידם, הוא נהר, לא שלולית. הם חותרים בנהר ונהנים מעיקוליו. מים עומדים הם מים מעופשים, ולמטפחי היהדות אין עניין בעיפוש. יש להם עניין בחתירה, בהתקדמות, ובעיקר בחתירה האתגרית, המסוכנת, בקטעיו הסוערים של הנהר היהודי...

היחסים האישיים ויחסי העבודה בין ביאליק, י"ח ברנר ועגנון הצעיר (יחסים שתוארו בידי חיים באר בספרו המרתק "גם אהבתם גם שנאתם"), מדגימים את עוצמתם התרבותית של יהודים שחתרו, כל אחד בקיפק משלו, על-פני אותו נהר עצמו, ובאותה תנופת משוט. שלושתם קיבלו חינוך דומה, תלמודי-ישיבתי, ואף אחד משלושתם לא נשאר בישיבה. ברנר התפקר

כאסיר שנמלט: הוא מרד בבית-אביו והתחשבן איתו בזעם. ביאליק, שהתייתם מאביו בגיל שבע, התפקר ללא שום זעם אדיפלי-מרדני; בניגוד גמור לברנר, הוא פעל מגעגוע אל האב ואל הבית החם שאבד לו: געגוע שהזין את רוב שיריו ומסותיו, את "ספר האגדה" ואת מפעל ה"כינוס". עגנון, בנו של רב, העריץ את אביו "ממנו", כתב כשהיה בן 40, "קיבלתי את רוב תורת המועטת, והוא השרה עלי גם רוח השירה". אביו היה מורו הפרטי לתלמוד, לכתבי הרמב"ם ולספרות האירופית. לא תמרוד באב כזה אלא תודה לו כל חיך ותשאף לגרום לו נחת גם הרבה אחרי מותו. עגנון לא התפקר ולא נזקק להתפקרות כדי לכתוב ספרות מודרנית, חילונית למהדרין.

הרי לכם, אם כן, חילוני מרדני, חילוני תלמודי ודתי אוטונומי, שניסו ליצור יחד תרבות לאומית בלי לתייג את עצמם, ובוודאי לא זה את זה. הם התווכחו ביניהם תוך כדי חתירה, אך מעולם לא התווכחו על חשיבות החתירה, ולא שקלו לנסות נהרות אחרים. הם פיתחו שלוש צורות שונות של שייט בנהר, ואין מקום לשאלה מי משלושתם שט "טוב יותר". הם עיצבו ביחד דגם של תרבות רב-ממדית, לא חילונית-מנוכרת, לא דתית-מפוחלצת. הם חתרו לאחדות. הם לא חתרו לאחידות.

זוהי ארץ אפרים קישון

זוהי ארץ קטנה כל כך, ששטחה על מפות העולם אינו מספיק כדי לכתוב את שמה בתוכה.

זוהי ארץ בעלת גבולות בלתי מוגבלים. זוהי הארץ הצרה ביותר בעולם- זוהי ארץ הצרות.

זוהי ארץ שבה לומדת האם את שפת האם מבניה. זוהי ארץ שבה אבות אכלו בוסר ושיני בניה מצויינות.

זוהי ארץ שבה לכל אורח זכות לומר את דעתו, אך אין בה חוק המחייב מישהו להקשיב.

זוהי הארץ המתקדמת ביותר במזרח הקרוב- הודות לערבים.

זוהי ארץ שבה כל ההון נמצא בידי יהודים ורבה ההתמרמרות על כך.

זוהי ארץ שבה תוכל לקנות בכסף את הכל, חוץ מפנטהאוז שהוא יקר מדי.

זוהי ארץ שהפרידה בין הדת למדינה, ומאז שולטת בה הדת לבדה.

זוהי ארץ של בחירות, שאין בה כל ברירה. זוהי ארץ שהתגברה על החרם הערבי,

אך לא על שביתת עובדי הניקיון העירוני. זוהי ארץ
שבה אין איש רוצה לעבוד.

זוהי ארץ שבה לא מצפים לניסים אלא מתחשבים
בהם.

זוהי ארץ שקיומה בסכנה מתמדת, אך תושביה
מקבלים אולקוס דווקא מן השכנים מלמעלה.

זוהי ארץ שבה כל אדם חייל, ובכל זאת כל חייל אדם.

זוהי ארץ שאינה מקבלת אוויר, אבל נושמת חירות.

זוהי הארץ היחידה בעולם שאני מרגיש בה בבית.

זוהי הארץ שלי! זוהי הארץ שלי!

הספד לרועי רוטברג ז"ל

מיטה ד'סן, 30.4.1956

אתמול עם בוקר נרצח רועי. השקט של בוקר האביב סנורו, ולא ראה את האורבים לנפשו על קו התלם. אל נא נטיח היום האשמות על הרוצחים. מה לנו כי נטען על שנאתם העזה אלינו? שמונה שנים הינם יושבים במחנות הפליטים אשר בעזה, ולמול עיניהם אנו הופכים לנו לנחלה את האדמה והכפרים בהם ישבו הם ואבותיהם.

לא מהעריבים אשר בעזה, כי אם מעצמנו נבקש את דמו של רועי. איך עצמנו עינינו מלהסתכל נכוחה בגורלנו, מלראות את ייעוד דורנו במלוא אכזריותו? הנשכח מאיתנו כי קבוצת נערים זו, היושבת בנחל עוז, נושאת על כתפיה את שערי עזה הכבדים, שערים אשר מעברם מצטופפים מאות אלפי עיניים וידיים המתפללות לחולשתנו כי תבוא, כדי שיוכלו לקרענו לגזרים - השכחנו זאת? הן אנו יודעים, כי על מנת שתגווע התקווה להשמידנו חייבים אנו להיות, בוקר וערב, מזוינים וערוכים.

דור התנחלות אנו, ובלי כובע הפלדה ולוע התותח לא נוכל לטעת עץ ולבנות בית. לילדינו לא יהיו חיים אם לא נחפור מקלטים, ובלי גדר תיל ומקלע לא נוכל לסלול

דרך ולקדוח מים. מיליוני היהודים, אשר הושמדו באין להם ארץ, צופים אלינו מאפר ההיסטוריה הישראלית ומצווים עלינו להתנחל ולקומם ארץ לעמנו. אך מעבר לתלם הגבול גואה ים של שנאה ומאויי נקם, המצפה ליום בו תקהה השלווה את דריכותנו, ליום בו נאזין לשגרירי הצביעות המתנכלת, הקוראים לנו להניח את נשקנו. אלינו זועקים דמי רועי מגופו השסוע. על אף שאֶלֶף נִדְרְנו כי דמנו לא יוגר לשווא - אתמול שוב נתפתינו, האזנו והאמנו. את חשבוננו עם עצמנו נעשה היום. אל נירתע מלראות את המשטמה המלבה וממלאת חיי מאות אלפי ערבים, היושבים סביבנו ומצפים לָרְגַע בו תוכל ידם להשיג את דמנו. אל נסב את עינינו פן תחלש ידנו. זו גזרת דורנו. זו ברירת חיינו - להיות נכונים וחמושים חזקים ונוקשים או כי תישמט מאגרופנו החרב - וייכרתו חיינו.

רועי רוטברג, הנער הבלונדיני הצנום, אשר הלך מתל אביב לבנות ביתו בשערי עזה, להיות חומה לנו. רועי - האור בלבו עיוור את עיניו, ולא ראה את בְּרַק המאכלת. הערגה לשלום החרישה את אוזניו, ולא שמע את קול הרצח האורב. כבדו שערי עזה מכתפיו ויכלו לו.

נאום הר הצופים

צחק רבין, 28.6.1967

מוסכם ומקובל בעולם שצה"ל שונה מצבאות רבים אחרים. אף על פי שמשימתו הראשונה במעלה היא המשימה הצבאית והביטחונית, נוטל הוא על עצמו שורה ארוכה של משימות המכוונות לענייני שלום; לא לחורבן כי אם לבניין והאדרת כוחה התרבותי והמוסרי של האומה. מפעלנו החינוכי ידוע לשבח ואף זכה להכרת האומה כולה בהעניקה לצה"ל את פרס ישראל לחינוך לשנת תשכ"ו; הנח"ל, המשלב את עבודת הצבא עם עבודת האדמה, מורות הספר הנרתמות למפעלי פיתוח חברתי וכיוצא באלו. הללו הן רק דוגמאות מספר לייחודו של צה"ל בתחום זה...

המלחמה היא עניין קשה ואכזרי בעיקרו, מלווה בהרבה דם ודמעות. אך דווקא במלחמה זו שעברה עלינו באו לידי ביטוי גילויים מופלאים ונדירים של אומץ לב וגבורה, בצדם של גילויים אנושיים של אחווה ורעות ואפילו שאר רוח. מי שלא ראה אנשי צוותו של טנק הממשיכים בתקיפת הסתערות כאשר מפקדם הרוג ורכבם פגוע קשה, חבלנים שסיכנו חייהם למלט חברם הפצוע בשדה מוקשים, מי שלא ראה את הדאגה, התזזית והמאמץ שמגלה חיל האוויר כולו כדי לחלץ טייס שצנח בשטח אויב - אינו יודע מסירות של חבר לחבר מהי.

העם כולו עמד נפעם ורבים אף בכו לשמע הבשורה על כיבוש העיר העתיקה. הנוער הצברי, קל וחומר החיילים, אינם נוטים לסנטימנטאליות או מתביישים לגלותה ברבים. אולם מאמץ הלחימה, החרדות שקדמו לה - תחושת הישועה והנגיעה שנגעו הלוחמים הישר אל תוך לב ליבה של ההיסטוריה היהודית, הבקיעו את קליפת הבושה והנוקשות ועוררו מעינות של רגש והתגלות רוחנית. הצנחנים שכבשו את הכותל עמדו נשענים עליו ובכו. וסמלית זוהי תופעה נדירה, שספק אם יש רבים כמותה בתולדות העמים. אין מרבים בצה"ל לדבר בנוסחאות נמלצות כאלה, אך ההתגלות של השעה הזאת בהר הבית, גדולה מהרגלי הלשון, שהרי היא הבליטה אמת עמוקה זו כברק.

...

במלחמת ששת הימים היו גילויי גבורה מעבר להסתערות החד פעמית הנועזת, המתפרצת ללא הרבה חשבונות. במקומות רבים מאוד התחוללו קרבות ארוכים ונואשים. ברפיח, באל-עריש, באום כתף, בירושלים, ברמת הגולן, במקומות אלו וברבים אחרים, התגלה הלוחם של צה"ל בגבורת רוח ובאומץ שבהתמדה. אין איש שלא יעמוד משתאה מול התופעה האנושית המדהימה והמרהיבה הזו...

כך הבקיעו ופרצו השריונאים בכל הגזרות, כך לחמו הצנחנים ברפיח ובירושלים, כך פינו אנשי חיל

ההנדסה שדות ממוקשים עמוקים תחת אש אויב. הפלוגות שבקעו את הקווים והגיעו עד לסוף הדרך, לאחר לחימה של שעות על שעות, כשהם חותרים הלאה והלאה ומימינם ומשמאלם נופלים חברים רבים והם הולכים הלאה קדימה- רק קדימה! פלוגות אלה נישאו על גבי ערכים מוסריים, על גבי מאגרים רוחניים, ולא על גבי הנשק והטכניקה הקרבית.

תמיד תבענו את הטובים ביותר לשורותיו של צה"ל. כשאמרנו 'הטובים לטיס', וזה ביטוי שהפך למושג, לא התכוונו רק לבחינה הטכנית ולכישרון הכפיים. התכוונו שעל מנת שיהיו טייסינו מסוגלים להביס את כל חילות האויב של ארבע מדינות תוך שעות ספורות, חייבים הם להיות דבקים בערכים של טוב מוסרי, ערכים של טוב אנושי.

הטייסים שפגעו במטוסי האויב במידה רבה כזאת של דייקנות עד שאין איש בעולם מבין איך זה קרה ... השריונאים שעמדו והכו באויב אף כאשר איכות ציודם נחותה הייתה, הלוחמים בזרועות האחרות של צה"ל שיכלו לאויב בכל מקום על אף עדיפותו וביצוריו - כל אלה לא רק גילו אומץ קרב וקור רוח. הם גילו גם אמונה עזה בצדקתם, ידיעה שרק היחלצותם האישית על הגדולה שבסכנות תביא לארצם ולמשפחתם את הניצחון, שאם לא יושג פירושו של דבר יהיה כליה.

זאת ועוד, בכל הגזרות בלטו בעדיפותם המפקדים של צה"ל בכל הדרגים על פני מפקדי האויב. התושייה, התבונה, הנכונות, כושר האלתור, הדאגה לחייל, ובעיקר ההליכה קדימה לפני פיקודיהם - כל אלה אינם טכניקה או עניינים של חומר. אין להם הסבר סביר אלא במונחים של הכרה עמוקה במוסריותה של מלחמתם.

גילויים אלה ראשיתם ברוח וסופם ברוח, התעלותם של לוחמינו לא בזכות הברזל באה אלא בזכות התודעה של שליחות עליונה, של הכרה בצדקת ענייננו, של אהבה עמוקה למולדת ושל הכרת התפקיד הקשה שהוטל עליהם - להבטיח קיום האומה במולדתה, לקיים - ואפילו יהיה זה במחיר חייהם - זכותו של עם ישראל לחיות את חייו במדינתו בשלום ובשלווה, כעם חופשי ועצמאי.

צבא זה, שעמדה לי הזכות לעמוד בראשו במלחמה הזאת, מהעם בא ואל העם חוזר. עם המתעלה בשעת דוחק והיכול לכל אויב בזכות רמתו המוסרית, הרוחנית והנפשית העומדת לו בשעת מבחן.

על מוסר ומלחמה

יא"ר ט"קט"ן

גבול עזה, ישיבת בראשית 2023

בשיחת המג"ד אמר אחד הקצינים שזה הזמן להניח את המוסר בצד ולצאת להילחם. ואני חושב שזה הזמן דווקא לדבוק בכל הערכים שעד היום רק "תירגלנו ביבש" ועכשיו אפשר להוציא אל מהכוח אל הפועל. זה הזמן לדבוק בערכים של: ערך כבוד האומה - להחזיר את כבוד ישראל שנרמס בשמחת תורה. ערך המלחמה ברשע "ובערת הרע מקרבך". ערך הרעות וערכי החברות. ערך אהבת ישראל והאהבה בין אח לאחיו. ערך של אומץ לב. ערכים של איתנות ודבקות במשימה. ומעל הכל ערך השליחות.

יצחק שדה במאמר המכונן שלו "שבילי הגבורה" הדגיש שהגבורה היא לא רק צבאית והיא באה לידי ביטוי בחיי היום יום. אבל לא כולם זוכרים שבאותו המאמר הוא הדגיש שבמלחמה הגבורה מתגלית בכל כוחה. באופן דומה אמר יצחק רבין בנאום הר הצופים המפורסם לאחר מלחמת ששת הימים: "המלחמה היא עניין קשה ואכזרי בעיקרו, מלווה בהרבה דם ודמעות. אך דווקא במלחמה זו, שעברה עלינו, באו לידי ביטוי גילויים מופלאים ונדירים של אומץ לב וגבורה,

בצדם של גילויים אנושיים של אחווה, רעות ואפילו שאר רוח". גילויים אלה ראשיתם ברוח וסופם ברוח. התעלותם של לוחמינו, לא בזכות הברזל באה אלא בזכות התודעה של שליחות עליונה, של הכרה בצדקת ענייננו, של אהבה עמוקה למולדת ושל זה במחיר חייהם, זכותו של עם ישראל לחיות את חייו במדינתו בשלום ובשלווה, כעם חופשי ועצמאי בארצו.

או כדברי השיר "ארץ צבי" שחובר על מבצע אנטבה :
 "בַּחֲצֵי הַלַּיְלָה הֵם קָמוּ, וְהָפּוּ בְקִצָּה הָעוֹלָם, כְּבָנֵי רֶשֶׁף
 חָשׂוּ הִרְחִיקוּ עוֹף, לְהִשִּׁיב אֶת כְּבוֹד הָאָדָם". אנחנו יוצאים למערכה בשביל להשיב את כבוד האדם. בעזרת השם ובעזרת הלוחמים נשיב את כבוד האדם ואת כבודה של האומה.

ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום. חזק ונתחזק בעד עמנו ובעד ערי אלוהינו.

את תלכי בשדה לאה גולדברג

ונשמת את ריחו של התלם	האמנם עוד יבואו ימים
נשום ורגוע	בסליחה ובחסד
וראית את השמש	ותלכי בשדה
בראי השלולית הזהוב	ותלכי בו כהלך התם

ופשוטים הדברים וחיים	ומחשוף כף רגלך ילטיפ
ומותר במ לנגוע	בעלי האספסת
ומותר לאהוב	או שלפי שיבולים
ומותר ומותר לאהוב	ידקרוך ותמתק דקירתם

או מטר ישיגך
בעדת טיפותיו הדופקת
על כתפיך חזק צווארך
וראשך רענן
ותלכי בשדה הרטוב
וירחב בך השקט
כאור בשולי הענן

” חִזְק וּנְתַחֲזַק בְּעַד עַמּוֹנוֹ
וּבְעַד עַרְי אֱלֹהֵינוּ וְה'
עֲשֵׂה הַטּוֹב בְּעֵינָיו

(שמואל ב', פרק י פסוק יב)

פֶּשֶׁר לַחַיִּים

וִיקטוֹר פֶּרנַקֵּל

מֵתוֹךְ: הָאָדָם מֵחֶפֶז מִשְׁמָעוֹת, 1946

דברי ניטשה, "מי שיש לו איזה 'למה' שלמענו יחיה, יוכל לשאת כמעט כל 'איך'", עשויים לשמש סיסמה מנחה לכל מאמץ של טיפול פסיכולוגי לגבי האסירים. כל אימת שנזדמנה שעת-כושר, מן ההכרח היה לתת איזה 'למה' - מטרה - לחייהם כדי לחזקם לעמוד ב'איך' הנורא של הווייתם. אוי לו למי ששוב לא ראה פשר בחייו, לא מטרה, לא תכלית, ומשום כך שוב לא ראה טעם להוסיף ולחיות. גורלו נחרץ מהרה. מחשבות אלה היו לנו, לאסירים, לא בגדר סברות מופלגות מן המציאות. הן היו המחשבות היחידות שהיה בהן כדי להועיל לנו. הן שמרו עלינו מפני הייאוש, גם בשעה שדומה היה, כי אבדו סיכויינו לצאת מכאן חיים.

מהי ציונות?

ז'אן רפאל

לסגור סתם ברז שדולף, לקחת טרמפ חייל עייף
 ולא להישאר אדיש כשמשליכים אשפה לכביש.
 להיות תמיד בעניינים להתנדב לצנחנים
 האם כל אלה בכנות אינם, בעצם, ציונות?
 לתלות דגלון בתור קישוט בערב יום העצמאות.
 לקפוץ אל על מרוב שמחה אם הנבחרת שוב ניצחה.
 ללחוש בכותל "זה ביתי" גם אם אתה אינך דתי
 האם כל אלה בכנות אינם, בעצם, ציונות
 ואם אתה חוזר מחו"ל ובמטוס רואה ממול
 את האורות של ת"א עם כל הפרברים סביב
 ליבך הולם ממש כמו תוף ואז אתה לוחש "סוף סוף"
 האם כל אלה בכנות אינם, בעצם, ציונות?
 לקטוף זרי פרחים בגן אבל לא פרח שמוגן.
 להרטב בגשם עז אבל במקום להיות נרגז
 לזכור דבר כל כך פשוט "הגשם טוב לחקלאות"
 האם כל אלה, בכנות אינם, בעצם, ציונות?
 ויש עוד אלף דוגמאות שמוחקות ת'מרכאות
 מהתנועה והחזון שמקורם בשם "ציון"
 כן יש עוד דוגמאות אין-ספור שלפעמים קשה לזכור
 אשר כולם הם בכנות פשוט מאוד, הם ציונות.

תקווה למרות הכל

אנה פרנק

פלא שלא זנחתי את כל האידיאלים שלי, כי הם נראים אבסורדים ובלתי אפשריים ליישום. בכל זאת, אני שומרת עליהם, מפני שלמרות הכל אני עדיין מאמינה שבני אדם הם באמת טובים בלבם. אני פשוט לא יכולה לבנות את התקוות שלי על בסיס בלבול, אומללות ומוות. אני רואה את העולם משתנה בהדרגה לפראות. אני שומעת את הרעם הקרב, ועדיין, אם אני מסתכלת למעלה לרקייע, אני חושבת שביום מן הימים זה יסתיים על הצד הטוב, שהאכזריות הזאת תבוא אל סופה, וששלום ושקט ישובו.

שני מיני גבורים

זוסף טרומפלדור

מתוך: "דבר", מכתב לל"זה, ס. פטרבורג, 1911

שני מיני גבורים ראיתי במלחמה: אנשים, שהיו מלהיבים את ההמון ושולחים אותו לקרב בדברים עזים, בשעה שהם עצמם היו נשאים מאחור, ואנשים שהיו הולכים לפני העם ומורים לו, בגבורתם הם, את המעשה אשר יעשו. מובן מאליו, כי גם הראשונים היו מביאים לפעמים תועלת. ואולם בשעה שעל הפרק היה עומד מעשה גדול, מורכב וכבד-אחריות, לא היה חפץ בהם; בשעה כזו נחוצים אחרים.

גבורה מהי?

יצחק טדה, אוקטובר 1943

מתוך: מלחמה בלתי נגזרת

השאלה אשר אני מציג היא: מהו אופיה של הגבורה? ידועים שני סוגי גבורה. גבורה אשר יסודה באנוכיות. זוהי גבורה של הגנגסטר. הוא אינו מפחד מכלום ומתנפל על טרפו. גבורתו יסודה בחיה שבאדם. גם לחיה הנמצאת ביער - ישנה גבורה. אך אנו מעריכים את הגבורה שאיננה אנוכית, שהיא גבורה למען משהו יקר יותר מאשר האניטרס הפרטי של היחיד... מעשי הגבורה של אנשים שלנו מסופרים מבלי לקרוא בשמותיהם וזה עוד יותר חשוב, כי לא זו בלבד שהאיש לא עשה את מעשהו בשביל עצמו, כמו גנגסטר, הוא גם לא עשה אותו בשביל שמו הטוב, הוא עשה זאת רק למען העניין.

ועוד דבר, יש החושב שהגבורה באה מתוך ייאוש. עלי לומר, כי האנשים אותם פגשתי ב"פעולות", היו אנשים אוהבי חיים, אנשים עליזים, ולרוב - אף אנשים שמחים, אנשים מלאי חיים. הגבורה שלהם ביסודה לא נבעה מיאוש, אלא מהכרתם העמוקה שעליהם למלא את חובתם.

שעת ההכרעה

צחק טדה, מארס 1944

מתוך: מלהמה בלתי שגרתית

שעת ההכרעה מתקרבת... עלינו על כן להוסיף למשקל ההכרעה את העובדה שהעם היושב בציון לא ישלים לשום פתרון שלילי של שאלתנו וילחם עד הסוף לפתרון חיובי ומלא.

כלי נשקנו שונים ומרובים: נשק הרוח, ההתלהבות, הרעיון. נשק העבודה והיצירה והכיבוש. ונשק ממש. אפשר וחרב ישראל, בעל כרחה, תצטרך להשלף מנדנה. ואז - על החרב להיות חדה ומלוטשה! הגורל הטיל על הגוף הקטן שלנו להיות חודה של החרב. יעוד גורלי הוא... עלינו להיות מוכנים בחומר וברוח, וטוב לנו על כן בשעה זו לכתת רגלינו וללמוד את שבילי הארץ ומסתוריה. לדעת להכיר אותה טוב יותר מכל גוף אחר אשר יכול להפגש לנו בדרכיה. ובו בזמן טוב לנו לספוג את מראות הארץ לקרבנו, לדעת ולהעריך את מכורתנו כחיק אם לעמנו הנווד. לדעת כי גנוז בארץ הרבה עושר עבור העם: שטחי הדרום הנרחבים והשוממים עוד ופלגי המים הברוכים בצפון... אנו יודעים את הארץ. אנו שומעים את זעקת עמנו לגאולה - אנחנו מוכנים.

מכתב לבן

ציפי חורי

ילד קטן גדול
 בבוֹאָך לְכֹוֹן אֶת הַתּוֹתַח הַטָּעוֹן
 הוֹצֵא מִמְעֵי הַיְדִיעָה
 אֶת הַמְטָעָנִים שֶׁנִּחְצְבוּ בְךָ
 בְּשִׁעוּרֵי הַסְטוּרִיהַ
 עַת לְמַדְתָּ שׁוֹאוֹת וְתִקּוּמוֹת
 וְשִׁרְטוּטָת בְּעִפְרוֹן רוּעֵד
 תֵּאוּרֵי פּוֹגְרוֹמִים
 וּמְפֻלַּת אוֹיְבִים
 כִּוּוֹן אֶל הַמְטָרָה הַמְדִיקָת
 שְׂאִין לָהּ נ. צ מְסַפְרֵי
 כְּפִי שְׁלֵמֵדְתָּ בְּשִׁעוּרֵי סִפְרוֹת
 אֶל הַמְקוֹם הָרְגִישׁ בְּנִפְשׁ
 שְׁרוּעֵד בְּצִרוּפֵי מְלִים מְסַעֲרִים
 תוּ מִכַּת אֵשׁ חֲזָקָה
 כְּמוֹ בְּשִׁיחַת הַמְּנַהֵל

עת אָגֵרֹפוּ נִתַּךְ עַל הַסְטַנְדֵּר
 בְּלֶהֱט סוּגִיָּה מִסְעִירָה
 הַבְּנֵת אִז אֵת גּוֹדֵל הַשָּׁעָה.
 אֶתָּה עָמוּס תַּחֲמֹשֶׁת יִקְרָה מִפֹּז
 שֶׁהִטְעִינוּ בָּךְ בְּמִכְיָנָה
 בִּידֵיעָה שֶׁהִפְלָדָה אֵינָה מְקוֹר כַּח בִּלְעָדֵי
 אֶלָּא אֶתָּה
 שַׁחֲמַתְךָ מְרַבָּה
 מִכְּשָׂרְךָ (הַגּוֹפְנִי).
 אֶתָּךְ בַּמִּפְי"ק
 בַּרְדִּיצ'בִּסְקִי שְׁבִיד הַשֵּׁל
 וּבִיֵּאֲלִיק שֶׁקְּרֵאתָ בְּשַׁעַת לַיְלָה מְאַחֶרֶת
 וְהִתְקַשְׂרֵתָ נִרְגָּשׁ
 תִּירָה אוֹתוֹ עֲכָשׁוּ
 אֶל תִּירָא
 הוּא יִשְׁלַח
 וַיִּשְׁאַר בָּךְ
 לְעֵת חֲרוּם

מכתב לרינה

ז'ני נתניהו

מתוך מכתב ז'ני, 23.5.1963

רינה, את כמעט בת 16. האם את מסוגלת להאמין שחיית כבר כמעט רבע מכל תקופת חיידך? לחרק, החי רק ימים מועטים, ודאי נדמה שהוא חי תקופת זמן עצומה. אולי מסיבה זו נדמה שיש לנו עוד נצח שלם של החיים.

האדם אינו חי לעולם ועליו לנצל כמידת יכולתו את תקופת חייו, עליו להשתדל למצות אותם עד תומם. כיצד לנצל אותם, איני יכול לומר לך, אילו הייתי יודע, הלא מחצית מהחידה הייתה נפתרת.

אני רק יודע שאיני רוצה להגיע לגיל מסוים, להסתכל סביבי ולגלות פתאום שלא יצרתי דבר, אני ככל שאר בני האדם שאצים ורצים כמו חרקים ואינם עושים דבר, חוזרים על שגרת חייהם ויורדים אל הקבר בהשאירם צאצאים שרק יחזרו על ה'לא כלומיות' שלהם עצמם.

מדוע אני כותב לך את כל זה? אולי כמחאה על כך שאינך מרגישה בעולם השלם שאת רוכשת עם כל יום ויום שחולף בחיים. כבר ברגע הזה רכשת משהו.

מכל טעות שאת עושה, את רוכשת משהו, כל רגע ורגע מחייך הוא תקופת חיים.

אני חייב להרגיש שכל רגע מחיי אוכל להגיש דו"ח על התקופה שחייתי, ובכל דקה מחיי אהיה מוכן להתייצב בפני עצמי ולומר - כך וכך עשיתי.

” אִנְחָנוּ נַעֲשִׂים אֲמִצִּים
עַל יְדֵי עֲשִׂיַת מַעֲשִׂים
אֲמִצִּים ”

(אריסטו)

בחי'ם יש לך שת'
אפ'רזיות: להתעסק
בעצמך או לעשות
דבר'ם גדולים

(הדר גולדין ז"ל)

שתי היסטוריות

אליעזר ברקוביץ

מתוך: אמונה לאחר השואה, 1967

נראה לי שקיימות שתי היסטוריות: האחת היא ההיסטוריה של העמים, האחרת היא ההיסטוריה של עם ישראל.

ההיסטוריה של העמים מובנת מאליה. זוהי היסטוריה של המציאות הטבעית, הניתנת להסבר במונחים של מאבקי כוח ושל כלכלה. ובדיוק במונחים האלה ההיסטוריה של עם ישראל נשארת סוד עלום: היא מעזה פנים נגד הסבר מעין זה. ההיסטוריה של עם ישראל איננה מובנת מאליה: היא מעידה על ממד על-היסטורי הפורץ לתוך ההיסטוריה... היהודים בתקופתנו נבוכים, מפני שהם חושבים שהבעיה של האמונה היהודית נובעת מן הניגוד שבין הדעות והאמונות היהודיות ובין הניסיון ההיסטורי היהודי והכללי. אבל למעשה הניגוד הוא בין שתי היסטוריות.

ישנם שני תחומים: התחום של "המצוי" והתחום של "הראוי". ההיסטוריה של העמים, זירת פעולתם העיקרית היא בתחום "המצוי". זוהי היסטוריה של המציאות הטבעית, שבעיקרה היא היסטוריה של מאבקי כוח.

ההיסטוריה של עם ישראל שייכת ברובה לתחום "הראוי": זוהי היסטוריה של אמונה, אמונה שמה שראוי שיהיה, מה שראוי שיכריע בחיי אנוש וינהלם, חייב שיהיה והיה יהיה.

ההיסטוריה של האמונה עומדת בניגוד להיסטוריה של המציאות הטבעית, אבל היא במפורש היסטוריה. כל זמן שעם ישראל חי, "הראוי" דבק במציאות, גם אם הוא עושה זאת בעור שיניו. כל זמן שכך הם פני הדברים, "הראוי" מוכיח את כוח החיות שלו כאפשרות ארצית. הוא מצא דרך להיכנס לתוך תחומו של המצוי. כל זמן שקיים עם ישראל, קיים אף "הראוי". העל-טבעי קנה לו דריסת רגל בטבעי. כל זמן שהדבר כך - יש תקווה לשניהם - שכן יש תקווה ששני התחומים יתמזגו בסופו של דבר, כאשר "הראוי" יהיה מציאות לגמרי והמציאותי יהיה החיים שהם "הטוב".

לפי שעה יש ביניהם עימות, לא בין רעיונות ופילוסופיות, ויכוח שאותו קל לשאת, אלא בין עובדות: בין המציאות החזקה של "המצוי" ובין המציאות מלאת המשמעות והמסתורית של "הראוי". והואיל וזהו עימות בין עובדה לעובדה, בין היסטוריה להיסטוריה, בין מציאות למציאות - העימות הוא התנגדות, מאבק המביא על האדם סבל שאין לו שיעור.

מדוע סידר אלוהי ההיסטוריה את פני הדברים כך?

ייתכן שלא נמצא לכך הסבר. אבל ברור שיהיה אשר
 יהיה הפיתרון שלנו לבעיותינו המיוחדות, אסור לו
 להתעלם מן האמת שעליה עם ישראל מעיד.

” ארץ ישראל אינה
 נקנית אלא בִּסְוֵרִים,
 וכל־שהביבה ארץ
 ישראל עליו ומקבל
 עליה סוֹרֵים באהבה
 זוכה ורואה בבני־נה

(ש"י עגנון, 'תמול שלשום')

אני שייך לעם

שייך ריבן

אני שייך לעם הכי עתיק בארכיון
אני שייך לעם שלא הבין כל היסטוריון
אני שייך לעם אפילו הטבע מתחתיו
אני שייך לעם שים גדול נס מפניו

אני שייך לעם שעוד יזכה לראות את הסוף
אני שייך לעם שעליו פילסוף כל פילוסוף
אני שייך לעם שהיגיון בו לא תופס
אני שייך לעם שבשבילו נברא הנס

אז מה נשתנה העם שלי מכל העמים
שבכל העמים אליליהם לא רואים ולא שומעים
והעם שאליו אני שייך ה' הוא אלוקיו

אני שייך לעם ששרד בכל עידן
אני שייך לעם שלא פיתח אותו מדען
אני שייך לעם שמאמין בחכמים
אני שייך לעם שעם אביו הולך תמים

אני שייך לעם שקרא מי לה' אלי
אני שייך לעם שאף הוא שייך אלי
אני שייך לעם הנבחר ומאחר
שאני שייך אליו אני מודה ואני שר

אני מאמין

שאל טשרניחובסקי

שחקי שחקי על החלומות, אאמינה גם בעתיד,
 זו אני החולם שח. אף אם ירחק זה היום,
 שחקי כי באדם אאמין, אך בוא יבוא - ישאו שלום,
 כי עודני מאמין בכך. אז וברכה לאום מלאום.

כי עוד נפשי דרור שואפת, ישוב יפרח אז גם עמי,
 לא מכרתיה לעגל פז, ובארץ יקום דור,
 כי עוד אאמין באדם, ברזל- כבליו יוסר מנו,
 גם ברוחו, רוח עז. עין-בעין יראה אור.

רוחו ישליך כבלי-הבל, יחיה, יאהב, יפעל, יעש,
 ירוממנו במתי-על: דור בארץ אמנם חי,
 לא ברעב ימות עובד, לא בעתיד, בשמים -
 דרור לנפש, פת-לדל. חיי רוח לו אין די.

שחקי כי גם ברעות אאמין, אז שיר חדש ישיר משורר,
 אאמין, כי עוד אמצא לב, ליפי ונשגב לבו ער
 לב תקוותי גם תקוותיו, לו, לצעיר, מעל קברי
 חוש אושר, יבין כאב. פרחים ילקטו לזר.

בְּדֶרֶךְ הַגְּדוּלָה נתן אלתרמן

עֲנַבְלִים בְּמַרְעָה וּשְׂרִיקוֹת

וְשָׂדֶה בְּזָהָב עַד עָרֵב.

דוּמִית בְּאֲרוֹת יְרוּקוֹת,

מֶרְחָבִים שְׁלִי וְדָרָה.

הַעֲצִים שֶׁעָלוּ מִן הַטֵּל,

נוֹצְצִים כְּזִכּוּכִית וּמִתְכַּת.

לְהֵבִיט לֹא אֶחָדֵל וְלִנְשֵׁם לֹא אֶחָדֵל

וְאֲמוֹת וְאוֹסִיף לְלַכֵּת.

אֲדַרְבֵּה

רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ מִלִּיז'נְסַק

אֲדַרְבֵּה, תַּן בְּלִבְנוּ

שְׁנֵרָאָה כָּל אֶחָד מֵעֵלַת חֲבֵרֵינוּ

וְלֹא חֲסֻרוֹנָם

וְשִׁנְדֵּבֵר כָּל אֶחָד אֶת חֲבֵרוֹ בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר וְהַרְצוּי

לְפָנָיִךְ

וְאַל יַעֲלֶה שׁוֹם שְׁנֵאָה מֵאֶחָד עַל חֲבֵרוֹ חֲלִילָה

וּתְחַזֵּק הַתְּקֻשׁוֹתֵינוּ בְּאַהֲבָה אֵלֶיךָ

כְּאִשֶׁר גָּלוּי וַיְדוּעַ לְפָנָיִךְ.

שְׂיֵהָא הַכֹּל נַחַת רוּחַ אֵלֶיךָ.

הזכות לפקד

רס"ן נדב מילוא ז"ל, נהרג בפעילות מבצעית
בדרום לבנון ב 1997

ניתנת בידינו הזכות לפקד על לוחמים בחטיבת הצנחנים, לחנך ולעצב דמותם של לוחמים צנחנים רבים. כמפקדים, אנו לא תמיד מכירים בעוצמתה ובגדולתה של זכות זו. לעיתים נוטים אנו לחשוב כי "להיות מפקד" הוא דבר מובן מאליו, פשוט וקל. נטייה זו מקורה בחוסר הבנה של מהות הפיקוד והתפקיד, או לעיתים סתם מחוזק השגרה שאליהם אנו נחשפים. האחריות שניתנה לנו רבה. הזכות לפקד כרוכה גם במחויבויות גדולות מאוד. אנו מחויבים לעשות את המיטב לשמירת ביטחון מדינת ישראל וביטחון אזרחיה. אנו מחויבים לשמור על חיילנו מכל משמר ולהחזירם בשלום לביתם.

אנו מחויבים לעשות כל אשר ניתן בידינו, להשתמש בסמכויותינו ולבצע את תפקידנו בצורה הטובה ביותר. הערכים שעליהם מושתתים צה"ל והחברה הישראלית מחייבים, וחובה דווקא עלינו כמפקדים לשמור על נורמות ועל ערכים גבוהים ככל האפשר. מנהיגים דגולים כתבו וניסחו עקרונות פיקוד, מנהיגות וערכים, שעל פיהם צריך לנהוג מפקד. מי שיישם עקרונות אלו יהפוך למפקד טוב יותר. הקושי הגדול שלנו כמפקדים

הוא ביישום, ביכולת להעביר את המילים למציאות. אין מפקד מושלם, אך ברור לכולנו כי השאיפה המתמדת לכך רק תשפר ותקדם אותנו. בשאיפה זו כרוכים גם עיון ולימוד על מנהיגות וערכים.

גורל ישראל תלוי
בשני דברים: בכוחה
ובצדקתה

(דוד בן גוריון)

כך פועמים החיים

שיניקה שקד

לא תמיד יש לנו אור לחלק,
לא תמיד הידיים שלנו מלאות,

זה בסדר

גם הירח המלא מתרוקן

גם הים נסוג לאחור

גם הפרחים קומלים

גם השמש שוקעת

ככה פועמים החיים

התכווצות והתרחבות,

אך תמיד היי יודעת,

כפי שהירח לא מתאכזב מהתרוקנותו

כי יודע הוא שטבעו להתמלא,

והים לא נבהל משפלו

כי יודע הוא שטבעו לנוע קדימה,

והפרחים אינם חוששים מגסיסתם

כי יודעים הם שטבעם לפרוח,
והשמש לעולם אינה עצובה משקיעתה
כי יודעת היא שטבעה לקום לזרוח,
אז גם אם ידייך ריקות כעת
ואין לך אור לחלק,
דעי גם את
שטבעך
לחזור
ולשמוח

עדות לדור

ברל כצנלסון

מתוך: מאורעות תרצ"ו, 1937

ספר זה אינו מבקש, ואף אין בכוחו, להיות נאד דמעות לימינו. חרבו מעינות הדמע. דור ישראל זה, אשר כל העולם - וגם ארצו - לו גרדום, אינו יודע בבי ואינו יודע תפילה ותחינה כאבותיו, אבל קשה-עורף ובלתי-נכנע הוא במוהם. ובעלותו לגרדום אינו מושיט צואר להורגים בכניעה ובצידוק-הדין ואינו מדבר תחנונים, אלא עומד על נפשו.

דור זה, ההופך את הגרדום לזירת-קרב, מעלע את דמעתו ולא יזילנה. כי זוהי תכליתו של הספר. פניו מועדות פנימה. לעומדים במערכה, למי שעומד היום ולמי שיצטרך לעמוד מחר. ספר להזכיר. ללמד בני יהודה זכירה.

זכור את אשר קרך בדרך. זכור ושמור כיצד עמדת בפני אויב אשר הקים עליך-כל בוחות שאול להשמידך. זכור ואל תשכח. יש רגעים בהם נצרפת אומה. בהם נבחנת תנועה. בהם יחושל אדם. בהם היסטוריה מתחוללת. "היום הזה נהיית לעם".

אין רגעים אלה באים בהמון חוגג ובתהלוכות נצחון.

קשים ומרים הם. והמתאווים להם - אינם יודעים מה מעותד להם. בבואם הם אחרים לגמרי מכפי שההזיה המתקתקה רואה אותם במיטב תיאוריה. אך משהם באים - ביסורים, בפורענויות, באבידות, בתבוסות - הרי הם מעמידים במבחן את הנבואה והחכמה, את המעשה ואת האופי. ואוי לו לדור המכזיב ברגעים אלה.

חנה, אם השבעה, הגיבורה המובילה את בניה לעקידה במלחמה על נאמנותם לעצמותם, היתה רשאית לומר לאברהם אבינו כאשר אמרה: אל תזוח דעתך עליך, אתה עקדת מזבח אחד ואני עקדתי שבעה מזבחות.

דור המצור והבצרון, אשר קלט חצים ולא נסוג, אשר לא הפקיר שום נקודה ולא נתן לפנות שום מקום ישוב, אשר בנה וביצר וכבש בעצם-מצור, אשר הוציא לחיי-מגן בנים ובנות ונכדים, אשר העלה לחופי הישוב הנצור ספינות עולים החשים להתיצב בחזית העבודה וההגנה, דור זה רשאי לומר ליוסף טרומפלדור ולאהרן שר, אנשי תל-חי: לא ביישנוכם. לא ערירים הלכתם. באשר מצאה אותנו המערכה קיבלנו אותה וקידשנוה. לא תל-חי אחד קיימנו, אלא כל הארץ היתה לנו תל-חי, תלים חיים.

בדרך

חנה סנש

קול קרא, וְהִלַּכְתִּי,
הִלַּכְתִּי, כִּי קרא הקול.
הִלַּכְתִּי לְבַל אָפֵל.
אֶךְ עַל פְּרִשֶׁת דְּרָכִים
סַתְמַמְתִּי אֲזִנִּי בַלְכּוֹן הַקָּר
וּבְכִיתִי.
כִּי אֲבַדְתִּי דָבָר.

הצנחנים בוכים

חיים הפר

הכותל הזה שמע הרבה תפילות. הכותל הזה ראה הרבה חומות נופלות. הכותל הזה חָשׂ יְדֵי נְשִׁים מְקוֹנְנוֹת וּפְתִיקָאוֹת הַנְּתַחְבוֹת בֵּין אֲבָנָיו. הכותל הזה ראה את רבי יהודה הלוי נרמס לפניו. הכותל הזה ראה קיסרים קמים ונִמְחִים. אך הכותל לא ראה עוד צנחנים בוכים...

הכותל הזה ראה אותם עייפים וסחוטים. הכותל הזה ראה אותם פצועים ושרוטים. רצים אליו בְּהִלָּמוֹת לֵב, בְּשִׂאָגוֹת וּבְשִׂתִיקָה. ומזנקים כמטורפים בסמטאות העיר העתיקה. והם שטופי אבק וְצָרוּבֵי שִׁפְתַיִם. והם לוחשים: "אם אשכחך, אם אשכחך ירושלים". והם קלים כְּנֹשֶׁר וְעֵזִים כְּלִבְיָא. והטנקים שלהם - מְרַפֶּכֶת האש של אליהו הנביא. והם עוברים כְּרַעַם, והם עוברים בְּזַעַם. והם זוכרים את כל השנים הנוראות. שבהן לא היה לנו אפילו כותל כדי לשפוך לפניו דמעות...

והנה הם כאן עומדים לפניו ונושמים עמוק. והנה הם כאן מביטים עליו בְּכָאֵב הַמְתוֹק. והדמעות יורדות והם מביטים זה בְּזֶה נְבוֹכִים. איך זה קורה, איך זה קורה שצנחנים בוכים. איך זה קורה שהם נוגעים נרגשים בקיר. איך זה קורה שֶׁמֶן הַבְּכִי הֵם עוֹבְרִים לְשִׁיר.

אולי מפני שבחורים בני י"ט שנולדו עם קום הַמְדִינָה. נושאים על גבם - אלפיים שנה.

על כל אלה

נעמוֹ שִׁמּוֹר

שמור אלי על זה הבית	על הדבש ועל העוקץ
על הגן, על החומה	על המר והמתוק
מיגון, מפחד פתע	על בתנו התינוקת
וממלחמה	שמור אלי הטוב
שמור על המעט שיש לי	על האש המבוערת
על האור ועל הטף	על המים הזכים
על הפרי שלא הבשיל	על האיש השב הביתה
עוד	מן המרחקים
ושנאסף	על כל אלה, על כל אלה
על כל אלה..	שמור נא לי אלי הטוב
מרשרש אילן ברוח	על הדבש ועל העוקץ
מרחוק נושר כוכב	על המר והמתוק
משאלות ליבי בחושך	אל נא תעקור נטוע
נרשמות עכשי	אל תשכח את התקווה
אנא, שמור לי על כל אלה	השיבני ואשובה
ועל אהובי נפשי	אל הארץ הטובה
על השקט, על הבכי	
ועל זה השיר	

עם מכלול הקוצים
והצמחים שנכנסו לִי
לגוף אפשר להקים
ערוגה של מטר על
מטר, אבל אלו לא
סתם קוצים - אלו קוצי
ארץ ישראל

(סגן אוריאל פרץ ז"ל)

שבע שורות לזריחה

אמיר אור

ואף על פי כן החיים, ואף על פי כן אהבה.
 ראה עוד נראה את שער הלב
 נפקח אל עולם של תקנה.
 בשביליו שוב נפסע, על יפיו נתפלא
 ורוחנו צלולה ושלמה:
 ראה עוד נראה את הבקר עולה,
 את זריחת האדם הקרבה.

לקט מקורות חנוכה

סדר הדלקת נרות חנוכה

בָּרוּךְ אַתָּה אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר
קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר חֲנֻכָּה.

בָּרוּךְ אַתָּה אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁעָשָׂה
נִסִּים לְאַבוֹתֵינוּ בַּיָּמִים הָהֵם בְּזִמְנוֹ הַזֶּה.

ובערב הראשון מוסיפים את ברכת 'שהחיינו':

בָּרוּךְ אַתָּה אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁהַחַיֵּינוּ
וְקִיָּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזִמְנוֹ הַזֶּה.

מעוז צור

מעוז צור ישועתי לה נאה לשבח.
תכון בית תפילתי ושם תודה נזבח.
לעת תכין מטבח מצר המנבח.
אז אגמור בשיר מזמור חנכת המזבח:

רעות שבעה נפשי ביגון כחי כלה
חיי מררו בקשי בשעבוד מלכות עגלה
ובידו הגדולה הוציא את הסגלה
חיל פרעה וכל זרעו ירדו כאבן במצולה:

דביר קדשו הביאני וגם שם לא שקטתי
ובא נוגש והגלני כי זרים עבדתי
ויין רעל מסכתי כמעט שעברתי
קח בבל זרבל לקח שבעים נושעתי:

פרות קומת ברוש בקש אגגי בן המדתא
ונהיתה לו לפח ולמוקש וגאותו נשבתה
ראש מיני נשאת ואויב שמו מחית
רב בניו וקניניו על העץ תלית:

יונים נקבצו עלי אזי בימי חשמנים
ופרצו חומות מגדלי וטמאו כל השמנים
ומנוותר קנקנים נעשה נס לשושנים
בני בינה ימי שמונה קבעו שיר ורננים:

חשוף זרוע קדשה וקרב קח הישועה
נקם נקמת עבדיה מאמה הרשעה
כי ארכה השעה ואין קח לימי הרעה
דחה אדמון בצל צלמון הקם לנו רועים שבעה:

שְׁבַח מְעוֹז

נְעִמָּה שִׁמְרָה

מְעוֹז צוֹר יְשׁוּעָתִי, לֶךְ נָאָה לְשִׁבְחָה
 הֶרְחַק הֶרְחַק לִיד בֵּיתִי הַפְּרָדְסִים נִתְּנוּ רֵיחַ
 אֲבוֹא בְּמִנְהָרוֹת וּבְמִצְדוֹת וּבְמַעְרֹת
 וּבְנִקְרוֹת צוֹרִים וּבְמַחִילוֹת עֵפֶר
 אֵי שֵׁם בְּלֵב הַלַּיְלָה דְרוֹךְ וַחֲרִישִׁי
 צוֹפֵה בִּי מִבְּקֵשׁ נַפְשִׁי

מְעוֹז צוֹר יְשׁוּעָתִי, מִבְּצָר עֵיקֶשׁ וּקִישָׁח
 עֲצִי שֶׁקֵּד לִיד בֵּיתִי עוֹמְדִים בְּלוֹבֵן פּוֹרַח
 אֲבוֹא בְּמִנְהָרוֹת וּבְמִצְדוֹת וּבְמַעְרֹת
 וּבְנִקְרוֹת צוֹרִים וּבְמַחִילוֹת עֵפֶר
 אֵי שֵׁם בְּלֵב הַלַּיְלָה דְרוֹךְ וַחֲרִישִׁי
 מִבֵּיט בִּי מִבְּקֵשׁ נַפְשִׁי

מְעוֹז צוֹר יְשׁוּעָתִי, בְּקֶרֶב אֵין קֶץ יִנְצַח
 אֵלֵי אֵיילַת אַחוֹתַי חֵיוֹךְ עֵיִיף תִּשְׁלַח
 אֲבוֹא בְּמִנְהָרוֹת וּבְמִצְדוֹת וּבְמַעְרֹת
 וּבְנִקְרוֹת צוֹרִים וּבְמַחִילוֹת עֵפֶר
 אֵי שֵׁם בְּלֵב הַלַּיְלָה דְרוֹךְ וַחֲרִישִׁי
 אוֹרֵב לִי מִבְּקֵשׁ נַפְשִׁי

אֲבוֹי לוֹ מְעוֹקְצִי, וְאֲבוֹי לוֹ מְדַבְּשִׁי
 אֲבוֹי לְמִבְּקֵשׁ נַפְשִׁי

” הַעֲמִידוּ אֶת-עַמְכֶם,
הַקִּימוּ הַדּוֹר! הַשְׁפוּ
אֹר, הַשְׁפוּ אֹר!”

(חיים נחמן ביאליק)

'על הנסים'

(קטע תפילה)

על הנסים ועל הפרקו ועל הגבורות ועל התשועות
ועל הנפלאות ועל הנחמות שעשית לאבותינו בימים
ההם בזמן הזה.

בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו.
כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם
תורתך ולהעבירם מחקי רצונך. ואתה, ברחמיך
הרבים, עמדת להם בעת צרתם: רבת את ריבם דנת
את דינם נקמת את נקמתם מסרת גבורים ביד חלשים
ורבים ביד מעטים וטמאים ביד טהורים ורשעים ביד
צדיקים וזדים ביד עוסקי תורתך ולא עשית שם גדול
וקדוש בעולמך ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה
ויפרקו כהיום הזה. ואחר כן באו בניך לדביר ביתך ופנו
את היכלך וטהרו את-מקדשך והדליקו גרות בחצרות
קדשך, וקבעו שמונת ימי חנכה אלו להודות ולהלל
לשמך הגדול.

אנו נושאים לפידיים

אהרון זאב

אָנוּ נוֹשְׂאִים לְפִידִים
בְּלִילוֹת אֶפְלִים.
זוֹרְחִים הַשְּׂבִילִים מִתַּחַת רַגְלֵינוּ
וּמִי אֲשֶׁר לֵב לוֹ
הִצָּמָא לְאוֹר -
יִשָּׂא אֶת עֵינָיו וְלָבוּ אֵלֵינוּ
לְאוֹר וַיָּבֹא!

גַּם לֹא קָרָה לָנוּ -
פֶּה שְׂמֹן לֹא מְצָאנוּ.
לְעֵמֶק הַלְכָנוּ, הָהָר עָלֵינוּ,
מֵעֵינֹת הָאוֹרוֹת
הַגְּנוּזִים גְּלֵינוּ.

גַּם לֹא קָרָה לָנוּ -
פֶּה שְׂמֹן לֹא מְצָאנוּ.
בְּסֻלַּע חֲצַבְנוּ עַד דָּם -
וַיְהִי אוֹר!

חנוכה בגרסה הציונית

אליעזר שביד

מתוך: מחזור הזמנים, 1984

התנועה הציונית היא שהחזירה את הסיפור ההיסטורי השלם, כפי שנמסר בספרי המכבים, אל תוך חגי החנוכה ואל מרכזו בלימוד, בדיון, בהצגות ובמסכתות. לא עוד הסיפור הצנוע על נס פך השמן לבדו. אלא סיפורו של עם המתקומם נגד שלטון זרים ומתיצב חופשי על אדמתו.

אבל האם נכונה היתה טענת הציונות, שהיא החזירה בכך את החג אל משמעותו המקורית? הדק במה שהובא לעיל יווכח כי טענה זו נכונה רק בחלקה. התנועה הציונית שבה אל היוזמה העצמאית של העם ואל השאיפה לעצמאות מדינית בארץ־ישראל. אבל היסוד הרוחני־אמונתי במפעלם של החשמונאים הושמט כליל (כמובן, הדברים אמורים ברוב החילוני שבציונות). לגבי רוב זה השיבה לארץ־ישראל לא היתה מעשה של "קידוש השם", וההצלחה לא היתה עדות לנס שאירע: נס לא קרה לנו, פך שמן לא מצאנו...

הציונות החילונית, ב"שלילת הגלות" הנוקבת שלה, שללה את הציפיה לחסדי שמים. בעיניה ציפיה זו היא כמיצוי תכונתה הפסיבית, השלילית של הגלות.

” לכן אני מאמין כי
דור חדש של יהודים
נפלאים יצמח מן
האדמה - שוב יקומו
המכבים

(תאודור בנימין זאב הרצל)

נסים

ההודיה עמוחה

מתוך: נסים

מרחוק כל דבר נראה נס

אבל מקרוב גם נס לא נראה כך.

אפילו מי שעבר בים-סוף בבקיעת הים

ראה רק את הגב המזיע

של ההולך לפניו.

להיות שמיש לאור

תאודור בנימין זאב הרצל

מתוך: 'המנורה' 1897

היה היה איש, והאיש הרגיש עמוק בנפשו את צער היהודי באשר הוא יהודי. מצבו החיצוני השביע את רצונו, פרנסתו היתה מצויה ברווח ... זה כבר לא הפנה את לבבו למוצאו היהודי ולאמונת אבותיו. והנה חזרה והופיעה השנאה הישנה תחת סיסמא חדשה. כרבים זולתו האמין האיש שהזרם יחלוף בקרוב. אולם המצב לא הוטב כי אם הלך הלוך ורע, וההתנפלויות גרמו לו מדי פעם יסורים חדשים, אף כי לא פגעו בו באופן ישר, עד כי לבבו הפך והיה פצע אחד שותת דם.

והנה קרה שעם היסורים הפנימיים והחרישיים הוא נפנה למקורם, היינו ליהדותו, ומה שלא היה מצליח, אולי, מעולם בימים כתיקונם, קם והיה: הוא התחיל לאהוב אותה בכל נימי נפשו. גם על נטייתו המפליאה הזאת לא חשב מיד בברור, עד שהיא התחזקה מאד והיתה לרעיון בהיר, ואז הביע אותו. היה זה הרעיון, שיש רק מוצא אחד מצרת היהודים, והוא השיבה אל היהדות...

לפנים לא היה חוגג את חג התופעה הנפלאה של המכבים שהאירה במשך דורות רבים כל-כך בזוהר

האורות הקטנים. אולם עתה השתמש בשעת כושר זו להכין לילדיו זיכרון יפה לימים הבאים. הוא אמר לנטוע בנשמות הללו, בעודן בַּאֲפֹן, את הדבקות לעם הישן. רכש לו מנורה (חנוכיה), וכשלקח בפעם הראשונה בידו את המנורה בת תשעת הקנים הרגיש הרגשה מיוחדת. גם בבית אביו דלקו הנרות הזעירים הללו בתקופת ילדות רחוקה, והיה בהם משהו חביב ומלטף. המסורת לא נראתה קפואה ומתה. כך עברה מדור לדור, ונר נדלק בנר. גם צורתה העתיקה של המנורה עוררה אותו למחשבה. מתי נוצר המבנה של המנורה הזאת? הצורה לוקחה כנראה מצורת האילן. באמצע הגזע החסון, ארבעה ענפים מימינו ומשמאלו, זה תחת זה בשטח אחד, וכל השמונה שווים בגודלם. סמל מאוחר יותר הוסיף את הענף התשיעי הקטן הפונה לפנים והקרוי שְׁמֶשׁ. אילו סודות הכניסו הדורות זה אחר זה לתוך הדמות האומנותית הזאת שתחילתה פשוטה ולקוחה מהטבע? והאיש, שהיה אמן, חשב בליבו אם לא היה אפשר לחזור ולהחיות את צורת המנורה הקפואה, להשקות את שורשיה כשורשי אילן. גם צליל השם, שהשמיעו מדי ערב באזני ילדיו, ערב לו. צלילו היה חביב ביותר כשנשמע מפי ילד.

הנר הראשון הודלק ולאורו סיפר את מקור החג: נס פך השמן שהאריך להאיר, תולדות שיבת ישראל מגלות בבל, הבית השני, המכבים. ידידנו סיפר לילדיו

מה שידע, לא היה זה הרבה, אבל להם הספיק. לאור הנר השני חזרו הילדים על כל זה וכשסיפרו באזניו את הדברים נראו לו כחדשים ויפים, אף כי שמעו אותם מפיו. מכאן ואילך, שמח בכל יום ויום לקראת הערב, שהלך והאיר יותר. נר נוסף לנר במנורה ועם הילדים חלם האב לתוך האורות הקטנים. היה לו לומר להם יותר ממה שיכול ורצה לומר להם, כי היו הדברים למעלה מהבנתם.

...מתוך פעולה רבת-מחשבה כזו עבר השבוע. הגיע היום השמיני, שבו דולקים כל הנרות, ואף התשיעי, הַשְּׁמִינִי, שכל עיקרו אינו אלא להדליק את שאר הנרות. אור רב שפע מתוך המנורה. עיני הילדים נצצו. ואולם בעיני האיש היה הכל משל להלהבת האומה. בראשית נר אחד, ועדיין אפל בבית, והאור הגלמוד נראה עוד עצב. אחר נלווה לו חבר, ועוד חבר ועוד חבר. האפלה נאלצת להסתלק. תחילה מאיר האור את לבבות הצעירים והעניים, ואחר מצטרפים גם האחרים, האוהבים את הצדק, את האמת, את החרות, את הקידמה, את האנושיות, את היופי. משנדלקו כל הנרות הכל תמהים ושמחים על המפעל. ואין שליחות המביאה לו לאדם אושר יותר מאשר היות שְׁמֵשׁ לאור.

תלמוד בבלי

מסכת שבת דף כא עמוד א

תנו רבנן: מצות חנוכה, גר איש וביתו. והמהדרין, גר לכל אחד ואחד. והמהדרין מן המהדרין, בית שמאי אומרים: יום ראשון מדליק שמנה, מכאן ואילך פוחת והולך. ובית הלל אומרים: יום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך.

אמר עולא: פליגי בה תרי אמוראי במערבא, רבי יוסי בר אבין ורבי יוסי בר זבידא. חד אמר טעמא דבית שמאי כנגד ימים הנכנסין, וטעמא דבית הלל כנגד ימים היוצאין. וחד אמר טעמא דבית שמאי כנגד פרי החג, וטעמא דבית הלל דמעלין בקדש ואין מורידין.

תרגום: אמר עולא חולקים בה (בנימוק) שני אמוראי (חכמי) ארץ ישראל: רבי יוסי בר אבין ורבי יוסי בר זבידא. אחד מסביר את פסיקת בית שמאי לאור מספר ימי החג הנכנסים, ומסביר את פסיקת בית הלל לאור ימי החג היוצאים. והאמורא השני מסביר את פסיקת בית שמאי לאור מספר הפרים שהיו מוקרבים בחג הסוכות, ואת פסיקת בית הלל מסביר לאור הכלל לפיו דברים שבקדושה מעלים ומוסיפים ולא גורעים.

אומרים ישנה ארץ (נוסח ב')

שאל טטרניחובסקי

אומרים: ישנה ארץ,
 ארץ רות שמש...
 איה אותה ארץ?
 איפה אותו שמש?

אומרים: ישנה ארץ
 עמודיה שבעה,
 שבעה כוכבי-לכת
 צצים על כל גבעה.

ארץ - בה יקים
 כל אשר איש קנה,
 נכנס כל הנכנס -
 פגע בו עקיבא.

"שלום לה, עקיבא!
 שלום לה, רבי!
 איפה הם הקדושים,
 איפה המכבי?"

עונה לו עקיבא,
 אומר לו הרבי:
 "כל ישראל קדושים,
 אתה המכבי"

תוכן

תוכן

- 7 תפילה לשלום המדינה
- 8 תפילה לשלום חיילי צה"ל
- 9 מגילת העצמאות (פתיחה)
- 10 ג'ו ביידן, נשיא ארצות הברית
- 12 במדורות מלחמה, חנה סנש
- 13 זכריה, פרק ד, פסוקים א-ז
- 14 האומה היהודית, דוד בן גוריון
- 15 גשם הקשב לנשים, תרצה אתר
- 16 מדוע להיות יהודים?, אליעזר שביד
- 18 יש נצח של דקות דומיה, אלי שמואלי
- 19 ארץ ישראל, ע. הלל
- 20 זיכרון והיסטוריה, הרב יונתן זקס
- 22 שיבולת ירוקת העין, לאה גולדברג
- 23 אידיאל אין סופי, תיאודור בנימין זאב הרצל
- 24 סוף דבר, זאב ז'בוטינסקי
- 26 ברית גורל וברית ייעוד, הרב סלובייצ'יק
- 29 בראשית ברא אלוהים, רבקה מרים
- 30 מחנה ועדה, הרב סלובייצ'יק
- 32 מלחמה וחזון, דוד בן גוריון

- 34 אהבת הארץ, יהודה עמיחי
- 36 להוסיף אומץ, הראי"ה קוק
- 38 אל ארצי, רחל
- 39 כנפי רוח, הראי"ה קוק
- 40 נחוץ כור היתוך אבל הפעם יהודי, אסף ענברי
- 42 זוהי ארץ, אפרים קישון
- 44 הספד לרועי רוטברג ז"ל, משה דיין
- 46 נאום הר הצופים, יצחק רבין
- 50 על מוסר ומלחמה, יאיר טיקטין
- 52 את תלכי בשדה, לאה גולדברג
- 54 פשר לחיים, ויקטור פרנקל
- 55 מהי ציונות? יואל רפל
- 56 תקווה למרות הכל, אנה פרנק
- 57 שני מיני גיבורים, יוסף טרומפלדור
- 58 גבורה מהי? יצחק שדה
- 59 שעת ההכרעה, יצחק שדה
- 60 מכתב לבן, ציפי חורי
- 62 מכתב לרינה, יוני נתניהו
- 65 שתי הסטוריות, אליעזר ברקוביץ
- 68 אני שייך לעם, ישי ריבו
- 69 אני מאמין, שאול טשרניחובסקי

- 70 בְּדֶרֶךְ הַגְּדוּלָה, נתן את־רמן
- 71 אדרבה, רבי אלימלך מליז'נסק
- 72 הזכות לפקד, רס"ן נדב מילוא ז"ל
- 74 כך פועמים החיים, שניקה שקד
- 76 עדות לדור, ברל כצנלסון
- 78 בדרך, חנה סנש
- 79 הצנחנים בוכים, חיים חפר
- 80 על כל אלה, נעמי שמר
- 82 שבע שורות לזריחה, אמיר אור

לקט מקורות חנוכה

- 84 סדר הדלקת נרות חנוכה
- 85 מעוז צור
- 86 שבחי מעוז, נעמי שמר
- 88 'על הנסים' (קטע תפילה)
- 89 אנו נושאים לפידים, אהרון זאב
- 90 חנוכה בגרסה הציונית, אליעזר שביד
- 92 נסים, יהודה עמיחי
- 93 להיות שמש לאור, תאודור בנימין זאב הרצל

מוזמנים לשלוח תגובות
והערות תוכן בקישור הבא <<

כִּי מִלֵּאכֶיז יִצְוֶה לָךְ
לִישְׁמֹרֶךָ בְּכֹל דְרָכֶיךָ.

(תהלים, צ"א, י"א)

הודפס בדפוס בארי